



Vlada Republike Hrvatske
Ured za ljudska prava

- NACRT-

**Izvješće o napretku u provedbi
Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih
prava
za 2008. i 2009. godinu**

Listopad, 2010. godine

Sadržaj

Uvod	3
Analiza provedbe mjera u 2008. i 2009. godini iz Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine	5
I. Sustav zaštite ljudskih prava u Republici Hrvatskoj	5
II. Prioritetna područja Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine	5
1. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije	5
2. Ravnopravnost spolova	6
3. Nacionalne manjine	6
4. Skrb o Hrvatima izvan domovine	10
5. Zatočene i nestale osobe u Republici Hrvatskoj	10
6. Prava aktivnih sudionika i stradalnika Domovinskog rata	10
7. Pravo na pošteno suđenje	11
8. Zaštita žrtava/svjedoka	12
9. Sloboda medija	12
10. Pravo na pristup informacijama	13
11. Vjerska prava i slobode	13
12. Pravo na rad	14
13. Posebna zaštita obitelji	15
14. Djeca	15
15. Mladi	17
16. Skrb o posebno osjetljivim skupinama građana:	20
16.1 Osobe s invaliditetom	20
16.2 Zaštita prava osoba s duševnim smetnjama i/ili intelektualnim teškoćama	22
16.3 Osobe starije životne dobi	22
16.4 Ovisnici o drogama	23
16.5 HIV pozitivne osobe	24
16.6 Prava osoba kojima je oduzeta sloboda	24
16.7 Zaštita prava tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom	26
16.8 Spolne i rodne manjine	27
17. Pravo na zdrav život i okoliš	27
18. Suzbijanje korupcije	29
19. Trgovanje ljudima	29
20. Sigurnost i ljudska prava	30
III. Obrazovanje za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom sustavu	31
IV. Uloga ljudskih prava u procesu pridruživanja i pristupnim pregovorima Republike Hrvatske s Europskom unijom	32
Zaključak	34

Uvod

Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine je dokument Vlade Republike Hrvatske koji je usvojen 2. studenog 2007. godine. Ovim Nacionalnim programom Vlada Republike Hrvatske želi

- (1) zaštititi, promicati i unapređivati ljudska prava u Republici Hrvatskoj, posebice na onim područjima ljudskih prava koja drži najvažnijima;
- (2) podići javnu svijest o važnosti poznavanja i ostvarivanja ljudskih prava;
- (3) unapređivati suradnju u sustavu tijela Republike Hrvatske za zaštitu i promicanje ljudskih prava;
- (4) uspostaviti sustav obrazovanja za ljudska prava te
- (5) stvoriti uvjete za kvalitetnu suradnju s organizacijama civilnog društva na području ljudskih prava.

Nacionalni program definirao je niz prioriteta područja unutar kojih je predvidio ciljeve i mjere, čijim bi se ostvarenjem, po završetku provedbe Nacionalnog programa, trebali ostvariti značajni pomaci u stupnju zaštite ljudskih prava.

Područja na kojima su sukladno Nacionalnom programu određeni ciljevi, i koja su obuhvaćena ovim srednjoročnim izvještajem, su sljedeća:

- suzbijanje rasne i druge diskriminacije,
- ravnopravnost spolova,
- nacionalne manjine,
- skrb o Hrvatima izvan domovine,
- zatočene i nestale osobe u Republici Hrvatskoj,
- prava aktivnih sudionika i stradalnika Domovinskog rata,
- pravo na pošteno suđenje,
- zaštita žrtava/svjedoka,
- sloboda medija,
- pravo na pristup informacijama,
- vjerska prava i slobode,
- pravo na rad,
- posebna zaštita obitelji,
- djeca,
- mladi,
- skrb o posebno osjetljivim skupinama građana (skrb o osobama s invaliditetom, zaštita prava osoba s duševnim smetnjama i/ili intelektualnim teškoćama, osobama starije životne dobi, ovisnicima o drogama, HIV pozitivnim osobama, prava osoba kojima je oduzeta sloboda, zaštita prava tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom, spolnim i rodnim manjinama),
- pravo na zdrav život i okoliš,
- suzbijanje korupcije,
- trgovanje ljudima,
- sigurnost i ljudska prava,
- obrazovanje za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom sustavu,
- uloga ljudskih prava u procesu pridruživanja i pristupnim pregovorima Republike Hrvatske s Europskom unijom.

Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske zadužen je za koordinaciju provedbe Nacionalnog programa kojeg provode tijela javne vlasti kao nositelji pojedinih mjera. Ovo izvješće o provedbi Nacionalnog programa odnosi se na njegovu provedbu u 2008. i 2009. godini. Predmetno izvješće izrađeno je na osnovi *Izvješća o napretku u provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine u 2008. godini*, koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila na svojoj sjednici 20. srpnja 2009. godine, te podataka dostavljenih od nadležnih tijela javne vlasti o provedbi mjera u 2009. godini: Ministarstva uprave, Ministarstva financija, Ministarstva kulture, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstva pravosuđa, Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Ureda za ljudska prava, Ureda za nacionalne manjine, Ureda za ravnopravnost spolova, Ureda za socijalno partnerstvo, Ureda za suzbijanje zloupotrebe droga, Ureda za udruge, Agencije za odgoj i obrazovanje, Komisije za odnose s vjerskim zajednicama, Savjetom za nacionalne manjine, Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, Ureda vijeća za nacionalnu sigurnost, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Ureda pravobraniteljice za djecu, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatske agencije za poštu i telekomunikacije, Hrvatskih voda, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te Hrvatske gospodarske komore.

Izvješće o provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava u RH od 2008. do 2011. godine za 2008. i 2009. godinu uključilo je komentare s Povjerenstva za ljudska prava održanog 6. srpnja 2010. godine, a odražava i komentare s javne rasprave s organizacijama civilnog društva održane 13. srpnja 2010. godine u Centru za ljudska prava.

Također, u skladu s Nacionalnim programom, ono je na mišljenje upućeno i dvjema nezavisnim institucijama: Pučkom pravobranitelju i Centru za ljudska prava, čija su mišljenja ugrađena u predmetno Izvješće.

Nacionalni program podijeljen je na poglavlja i prioritetna područja, te će se nastavak izvješća baviti ostvarenjem mjera unutar svakog poglavlja/prioritetnog područja.

Analiza provedbe mjera u 2008. i 2009. godini iz Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine

I. Sustav zaštite ljudskih prava u RH

Unutar ovog poglavlja Nacionalni program predviđa ostvarenje 9 mjera. Izvršene su mjere kojima je nositelj Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske u suradnji sa Savjetom za razvoj civilnog društva. Vlada Republike Hrvatske u studenom 2009. godine donijela je Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata. Također je izrađen i nacrt Programa suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladinog neprofitnog sektora u Republici Hrvatskoj.

Trima mjerama unutar ove skupine rok provedbe je 2011. godina i njihova provedba je u tijeku. One su usmjerene na **ostvarenje prava građana na informiranost o radu tijela državne uprave, te na suradnju organizacija civilnog društva i javne uprave, kao i na osiguranje sredstava za rad organizacija civilnog društva koji se bave zaštitom ljudskih prava**. Tako je građanima provedbom Zakona o pravu na pristup informacijama omogućen bolji uvid u rad javne uprave, a i većina tijela vlasti na državnoj razini ima aktivne internet stranice na kojima se u nekim slučajevima nalaze i prijedlozi zakona / politika dostupni građanima. Suradnja javne uprave s organizacijama civilnog društva na nacionalnoj razini odvija se putem uspješnog rada Savjeta za razvoj civilnog društva, sačinjenog od predstavnika ministarstava i organizacija civilnog društva, dok Ured za ljudska prava i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske osiguravaju sufinanciranje za organizacije civilnog društva u kontekstu predpristupnih fondova.

Vežano uz provedbu mjere razmatranje i provođenje upozorenja, prijedloga i preporuka pravobranitelja/ica u svrhu potpunije zaštite i promicanja ljudskih prava, rok provedbe je 2011. godina, te na kraju tog razdoblja treba provesti analizu o načinu na koji su provedene preporuke svih ureda pravobranitelja.

Mjere 6.1 i 6.2, su u prvenstvenoj nadležnosti Ureda za udruge i odnose se na određivanje statusa organizacija za opće dobro. Tijekom 2009. Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva na poticaj Ureda za udruge naručila je od Instituta za javne financije istraživački projekt *Mogućnosti stvaranja poticajnog poreznog sustava za razvoj i djelovanje organizacija civilnoga društva i organizacije koje djeluju za opće dobro u Republici Hrvatskoj s usporednom analizom stanja u zemljama članicama Europske unije*. U 2009. godini provedene su konzultacije s nadležnim tijelima i organizacijama civilnog društva vezano uz prvi nacrt Zakona o organizacijama koje djeluju za opće dobro. Konačno, vezano uz izmjene Zakona o zakladama i Zakona o udrugama, postoji inicijativa za izmjene Zakona o zakladama.

II. Prioritetna područja Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine

1. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije

Na ovom prioritetnom području Nacionalni program predviđa provedbu ukupno sedam mjera s ciljem ostvarenja učinkovite pravne zaštite od diskriminacije, uključujući i uspostavu sustava praćenja i dokumentiranja diskriminacije. Četiri od sedam mjera, s rokom

provedbe u 2008. godini, provedene su u potpunosti. Tako je donesen Zakon o suzbijanju diskriminacije u skladu sa smjernicama Europske unije koji zabranjuje diskriminaciju na temelju 18 osnova, a Ured pučkog pravobranitelja imenovan je jedinstvenim tijelom za suzbijanje diskriminacije. Posebnim je pravobraniteljicama (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Pravobraniteljica za djecu, Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom) pridržana nadležnost kada je to utvrđeno posebnim zakonima i to samo za dio poslova u skladu sa stavkom 2. članka 12. Zakona o suzbijanju diskriminacije. U sklopu izrade Zakona provedena je analiza pozitivnog zakonodavstva, a Ured za ljudska prava i Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti su izradili i prvi izvještaj o provedbi Zakona nakon prvog tromjesečja njegove primjene. Godišnje izvještaje, u sklopu svog mandata, u budućnosti će izrađivati Ured pučkog pravobranitelja. S ciljem praćenja širenja diskriminativnog ponašanja, Ministarstvo pravosuđa, u suradnji s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske i Ministarstvom unutarnjih poslova, vodi statističke pokazatelje o sudskim postupcima i kaznenim djelima diskriminacije na temelju podataka prikupljenih od općinskih i županijskih sudova, a prate se i kaznena djela motivirana mržnjom prema određenom pojedincu ili skupini.

Ostale tri mjere iz ovog prioritetnog područja odnose se na obrazovanje važnih državnih službi o primjeni europskih i domaćih zakona koji se odnose na suzbijanje diskriminacije, te poticanje suradnje tijela državne uprave i domaćih i međunarodnih organizacija civilnog društva na ovom području, uz podizanje svijesti javnosti o problemu diskriminacije. U suradnji s organizacijama civilnog društva, sve su ove mjere provođene u sklopu projekata u okviru Programa zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost - PROGRESS.

2. Ravnopravnost spolova

Na području ravnopravnosti spolova Nacionalni program određuje provedbu tri mjere, od kojih je jedna u potpunosti provedena, jedna djelomično, dok se jedna provodi do 2011. godine. Tako je novi Zakon o ravnopravnosti spolova donesen u srpnju 2008. godine, dok Ured za ravnopravnost spolova prati provedbu Nacionalne politike u sklopu mjere nadzora i određivanja vrijednosti provedbe aktivnosti utvrđenih akcijskim planom djelovanja u Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010. godine. Djelomično provedena mjera na ovom području odnosi se na analizu stanja te izradu i provedbu programa pomoći ženama u zatvorima s obzirom na to da je tijekom 2009. godine sufinanciran jedan projekt organizacija civilnog društva.

3. Nacionalne manjine

Ovo je jedno od najvećih područja Nacionalnog programa, s ukupno 24 mjere, koje se odnose na općenitu zaštitu prava i dosljednu primjenu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, ali i na neke posebno ranjive podskupine, poput Srba povratnika ili romske nacionalne manjine.

Osam mjera (33%) unutar ovog prioritetnog područja, s rokovima izvršenja 2008. ili 2009. godine, provedeno je u potpunosti. Daljnjih osam (33%) mjera djelomično je provedeno, pri čemu njih šest kasni s provedbom u odnosu na rok postavljen Nacionalnim programom. Tri (12,5%) mjere imaju rok provedbe do 2011. te se nalaze u kategoriji mjera čija je provedba u tijeku.

S ciljem razvoja pozitivne politike RH prema nacionalnim manjinama, stručna služba Savjeta za nacionalne manjine zaposlila je jednu osobu na mjestu stručnog suradnika 2008. godine, dok se druga mjera usmjerena na ispunjavanje ovog cilja, aktivnosti i kampanje obrazovanja i javnog osvješćivanja građana u svrhu učinkovitije provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, prema dostavljenim podacima Ureda za nacionalne manjine provodila kroz organizaciju seminara za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, što ukazuje na to da je mjera provedena. Isto tako, upravni nadzori nad radom jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave, u vezi s primjenom Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, provedeni su nadzori nad njih 16. Sukladno tome, u narednom periodu važno je nastaviti provoditi ovu mjeru.

S ciljem suzbijanja stereotipa i predrasuda prema nacionalnim manjinama, Agencija za odgoj i obrazovanje, Ured za nacionalne manjine i Ured za ljudska prava održavali su stručne rasprave i seminare u kontekstu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i procesa pridruživanja Europskoj uniji. S druge strane, Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i općeobvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi još uvijek je u postupku donošenja, te se mjera provodi primjenom nastavnih planova za osnovnu i srednju školu, pa se može zaključiti kako se na suzbijanju predrasuda i stereotipa sustavno radi kroz kurikulum obrazovnog sustava.

S ciljem osiguranja primjene članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, izrađeno je godišnje izvješće o stanju zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, izvršnim i pravosudnim tijelima, odnosno provedbi Plana prijema u državnu službu i stanju Središnjeg popisa državnih službenika i namještenika. Tijela državne uprave i pravosudna tijela trebala su do kraja 2009. godine donijeti odgovarajuće planove zapošljavanja te poticati pozitivne prakse u radu tijela koja odlučuju o imenovanjima i zapošljavanju. Kako državnim proračunom za 2009. nisu osigurana sredstva za povećanje broja zaposlenih službenika u pravosudnim tijelima, Ministarstvo financija nije dalo prethodnu suglasnost na prijedlog plana prijama u državnu službu za tu godinu. Isto tako, još uvijek nije izrađen središnji popis državnih službenika i namještenika, pa se broj i struktura državnih službenika i namještenika, uključujući i zaposlene pripadnike nacionalnih manjina, vodi u privremenoj evidenciji Ministarstva uprave.

S ciljem poticanja sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u ostvarivanju građanskih i izbornih prava, Ministarstvo uprave je izvijestilo da neprekidno ažurira popise birača, te se tako ta mjera smatra provedenom.

S ciljem provedbe izbora za vijeća nacionalnih manjina i poboljšanja uloge vijeća nacionalnih manjina u ostvarivanju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Ministarstvo uprave donijelo je Pravilnik o naknadi troškova i nagradi za rad članovima Vijeća i predstavnicima nacionalnih manjina (NN, br. 24/06) te Odluku o određivanju visine naknade troškova izborne promidžbe za izbor članova vijeća nacionalnih manjina i predstavnika nacionalne manjine u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN, br. 58/07). Ipak, u svrhu što boljeg osiguravanja izvora novčanog pomaganja predstavnika vijeća nacionalnih manjina, s obzirom da se obveza novčanog pomaganja rada vijeća nacionalnih manjina temeljem Ustavnog zakona nalazi na jedinici samouprave, Ministarstvo uprave je tijekom 2009. godine upućivao lokalne jedinice da predvide potrebna sredstva u svojim proračunima. Isto tako, donesena je i Odluka o novčanom podupiranju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na području slabije ekonomske razvijenosti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, s namjerom unapređenja normativnog okvira na lokalnoj

razini u svrhu ostvarivanja savjetodavne uloge vijeća nacionalnih manjina. Što se tiče mjere učinkovitije provedbe izbora za vijeća nacionalnih manjina, Ministarstvo uprave je izvijestilo kako će se ova mjera početi poduzimati krajem 2010. i početkom 2011. godine s obzirom na to da će se naredni, redovni izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održati polovicom 2011. godine.

Omogućavanje dosljednog korištenja jezičnih, kulturnih i identitetskih prava, prema podacima iz lipnja 2009. godine, od 27 jedinica samouprave u kojima pripadnici nacionalne manjine čine najmanje 1/3 stanovnika, odnosno jedinica u kojima je ravnopravna službena uporaba jezika i pisma nacionalne manjine propisana zakonom, njih osam ravnopravnu službenu upotrebu jezika i pisma nacionalne manjine nije uredilo svojim statutima. Nadalje, 29 jedinica je, za cijelo područje jedinice ili za pojedina naselja, uvelo i uredilo način ravnopravne službene uporabe jezika i pisma nacionalne manjine tako da se dvojezičnost ostvaruje u cijelosti ili se odnosi na ostvarivanje samo nekih prava (npr. samo ispisivanje naziva ulica i trgova; samo dvojezično ispisivanje naziva naselja i slično). Stoga se može zaključiti da određeni broj jedinica samouprave pokazuje napredak u uređivanju i praktičnoj primjeni službene dvojezičnosti dok se u nekima to pravo ostvaruje u manjoj mjeri kako zbog neupućenosti ili nezainteresiranosti pripadnika nacionalnih manjina, tako i zbog neprimjerene učinkovitosti lokalnih službenika ili zaposlenika u javnim poduzećima. Sukladno tome, potrebno je nastaviti raditi na obrazovanju lokalnih službenika zaduženih za ovo pitanje.

S ciljem razvoja integrativne uloge sustava odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina, osmišljena je mjera usklade primjene članka 11. Ustavnog zakona i članka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, odgoj i obrazovanje na manjinskom jeziku odvija se u predškolskim, osnovnoškolskim, srednjoškolskim i drugim školskim ustanovama, a školske ustanove s nastavom na manjinskim jezicima je moguće osnivati i za manji broj učenika od onog koji je propisan za školske ustanove s nastavom na hrvatskom jeziku. Također je napravljen niz podzakonskih akata koji reguliraju odgoj i obrazovanje na manjinskim jezicima, primjerice Pravilnik o polaganju državne mature (NN, br. 97/08) koji predviđa polaganje mature na jeziku i pismu nacionalne manjine.

Poboljšanjem pristupa nacionalnih manjina sredstvima javnog priopćavanja na jezicima nacionalnih manjina, uočeni su pozitivni pomaci, ali su oni još uvijek nedovoljni. Još je uvijek nedovoljna zastupljenost nacionalnih manjina u programima javne televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a obveze koje proizlaze iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina kao i Zakona o hrvatskoj radioteleviziji ispunjene su do određene mjere. Ured za nacionalne manjine je u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Fakultetom političkih znanosti organizirao radionicu „Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj“ u veljači 2009. godine za novinare elektroničkih i pisanih medija. Cilj seminara bio je senzibilizirati novinare i urednike prigodom praćenja tema i događaja vezanih za pripadnike nacionalnih manjina. Na taj način se upozorilo na potrebu smanjenja stereotipa i predrasuda prema nacionalnim manjinama, posebice Romima.

S ciljem završetka procesa povratka izbjeglica, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva je trebalo riješiti preostale slučajeve obnove kuća i stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskih prava, te pitanja vezana za povrata imovine (obnova devastirane imovine i naknada za neovlaštena ulaganja u zauzetu imovinu). U sklopu provedbe Vladinog programa za **stambeno zbrinjavanje**, u 2010. godini predviđen je završetak procesa obnove preostalih u ratu oštećenih ili uništenih stambenih jedinica. Do kraja

2009. godine vraćeno je u posjed vlasnicima ukupno 19.256 jedinica, a postoji još 24 zauzetih privatnih stambenih jedinica, od čega su sve u sudskom postupku i čekaju donošenje pravomoćne i ovršne presude. Rješavanje preostalih slučajeva obnove kuća i stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskih prava, te pitanja vezana za povrata imovine (obnova devastirane imovine i naknada za neovlaštena ulaganja u zauzetu imovinu) u zadnje se vrijeme najčešće usmjeravaju na povratak izbjeglih Srba i osiguravanje uvjeta za njihov povratak, u prvom redu stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskog prava koji se vraćaju u Hrvatsku. Unatoč recesiji, potrebno je nastaviti provedbu ove mjere do potpunog obuhvata.

S ciljem **unapređenja zakonodavnog okvira vezanog uz institut konvalidacije radnog staža stečenog do 1996.** godine, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva je donijelo Pravilnik o postupku konvalidiranja odluka i pojedinačnih akata iz područja mirovinskog osiguranja (NN, br. 53/08). Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje od dana stupanja na snagu Pravilnika do 25. studenog 2009. godine u područnim službama zaprimljeno je 18.914 zahtjeva za konvalidaciju staža. Od ukupnog broja riješenih zahtjeva, pozitivno je riješeno 6.694 (35%) zahtjeva, a odbijeno njih 6.119 (32%). U istom roku zaprimljeno je i 282 zahtjeva za konvalidaciju rješenja o priznatom pravu, od kojih je pozitivno riješeno njih 120 (43%), a odbijeno 55 (46%). Redovita mjesečna izvješća o primjeni Pravilnika dostavljaju se Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva koje, kao tijelo zaduženo za nadzor nad radom Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, prati primjenu Pravilnika. U cilju primjene Pravilnika Središnja služba Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje izradila je Upute za primjenu Pravilnika, zajedno s tiskanicama zahtjeva, te je osigurala informatičku podršku i stručnu podršku, izradila tiskanice rješenja i organizirala održavanja radnih sastanaka po područnim službama radi što bolje i učinkovitije organizacije u primjeni Pravilnika.

S ciljem olakšavanja procesa povratka svih izbjeglica, Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo uprave bili su zaduženi za rješavanje njihovih statusnih pitanja. Zakonom o strancima (NN, br. 79/07) povratnicima se olakšao proces povratka s obzirom na to da ne moraju zadovoljiti redovne uvjete da bi dobili odobrenje privremenog boravka. Redovni uvjeti za stjecanja stalnog boravka također se ne odnose na povratnike, a stalni boravak se može odobriti i strancu na privremenom boravku koji se vraća u Republiku Hrvatsku sukladno Programu povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba ako ispunjava zakonom propisane uvjete.

Vezano uz prava Roma, a u skladu s Nacionalnim programom za Rome, nastavljeno je osposobljavanje Roma, posebice žena i mladih za sudjelovanje u procesima odlučivanja i ostvarivanja prava kroz uključivanje u društveni život. Hrvatski zavod za zapošljavanje redovito provodi mjere za veće zapošljavanje Roma, sukladno Nacionalnom programu za Rome i Akcijskom planu desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015., kao i analizu o zapošljavanju pripadnika romske nacionalne manjine na godišnjoj osnovi. Kako je za nekretnine u državnom vlasništvu nadležan Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom, predmetna institucija u postupku je ostvarivanja predradnji u cilju osposobljavanja prostora u državnom vlasništvu za izvanškolske, kulturne i druge oblike socijalne uključenosti.

4. Skrb o Hrvatima izvan domovine

Nacionalni program na ovom području predviđa provedbu tri mjere, sve u nadležnosti Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija. Međuresorno Povjerenstvo za skrb o Hrvatima izvan domovine kao mjera nije u potpunosti provedena, iako su u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija provedene aktivnosti pripreme za osnivanje predmetnog Povjerenstva. Vezano uz mjeru potpisivanja bilateralnih sporazuma o zaštiti hrvatske nacionalne manjine u europskim državama, sporazumi koji uređuju status hrvatske nacionalne manjine do sada su potpisani s Italijom, Mađarskom, Makedonijom, Srbijom i Crnim Gorom. S Mađarskom, Srbijom i Makedonijom ustrojeni su i međuvladini mješoviti odbori s namjerom praćenja provedbe sklopljenog sporazuma i predlaganja odgovarajućih preporuka vladama država potpisnica.

5. Zatočene i nestale osobe u RH

Četiri mjere iz ovog prioritetnog područja Nacionalnog programa imaju rok provedbe 2011. godine i sve se provode. Tako Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti radi na prikupljanju saznanja o sudbini svih nestalih osoba te o mjestima masovnih i pojedinačnih grobnica, te postupa u skladu sa stečenim saznanjima, što je dovelo do konačnog rješenja sudbine 56 nestalih osoba. S ciljem unapređenja i ažuriranja sustava analitičkih evidencija i baza podataka o nestalim osobama tijekom Domovinskoga rata, osobama koje su bile u zatočeništvu te ekshumiranim, identificiranim i neidentificiranim posmrtnim ostacima Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti vodi tri službene evidencije: evidenciju osoba koje su bile u zatočeništvu tijekom Domovinskoga rata, evidenciju nestalih osoba u Domovinskom ratu te evidenciju ekshumiranih, identificiranih i neidentificiranih posmrtnih ostataka. Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnih nestanaka potpisana je, ali ne i ratificirana, uslijed potrebnih izmjena kaznenog zakonodavstva kako bi se u tom dijelu uskladilo s Konvencijom.

U cilju pronalaska masovnih grobnica i pojedinačnih grobova, njihovih ekshumacija i identifikacija pronađenih posmrtnih ostataka žrtava i dostojanstvenog pokopa žrtava, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je temeljem prikupljenih saznanja o 64 moguća neregistrirana mjesta masovnih i pojedinačnih grobnica na području 7 ranije okupiranih županija, proveo terenska istraživanja, uključujući i probna iskapanja. Rezultat poduzetih radnji jest pronalazak 28 pojedinačnih grobnica iz kojih su ekshumirani posmrtni ostaci 30 žrtava. K tome, za potrebe identifikacije, ekshumirani su i posmrtni ostaci 64 osobe koje su nakon humane asanacije 1995. godine bile sahranjene u Dvoru te su u izvještajnom razdoblju sveukupno ekshumirani posmrtni ostaci 94 osobe. Također, pozitivno su identificirani i predani obiteljima posmrtni ostaci 86 osoba. Od toga, 26 osoba je identificirano kroz Zajednički projekt zaključen između Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Međunarodne komisije za nestale osobe. Sukladno željama obitelji, u organizaciji Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, obavljeni su poslovi pogrebne skrbi za 94 identificirane osobe.

6. Prava aktivnih sudionika i stradalnika Domovinskog rata

Unutar ovog prioritetnog područja Nacionalnog programa mjerama se nastoji potaknuti zapošljavanje braniteljske populacije i članova njihovih najužih obitelji te unaprijediti postojeća psihosocijalna i zdravstvena skrb dostupna braniteljima. Šest od sedam mjera imaju rok provedbe 2011. godinu te su u kategoriji mjera čija je provedba u tijeku.

U cilju provedbe mjere organiziranja istraživanja psihosocijalnih i zdravstvenih posljedica sudjelovanja u Domovinskom ratu, prikupljena je medicinska dokumentacija za sistematske preglede izvršene u 2008. godini, a osigurani su i prostorni uvjeti za pohranu dokumentacije. Događena je programska i tehnička osnovica za izradu baze podataka te je proveden unos općih i zdravstvenih podataka ispitanika.

Vezano uz **profesionalno usavršavanje i poticanje zapošljavanja branitelja i njihove djece**, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je u proteklom razdoblju omogućio stručno osposobljavanje za 89 osoba iz ciljane populacije. U svrhu poticanja samozapošljavanja prvi dio poticaja (po odobravanju zahtjeva) isplaćen je za 146 osoba dok je drugi dio isplaćen za 127 osoba koje su ispostavile račun ili kupoprodajni ugovor za nabavku strojeva ili opreme, sukladno uvjetima Natječaja. Najveći iznos pojedinog poticaja je 30.000,00 kn. Poduzetnicima koji zapošljavaju branitelje ili djecu smrtno stradalih branitelja isplaćeno je ukupno 16 potpora čime je omogućeno zapošljavanje 20 osoba iz ciljane skupine. Osim ovih mjera, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je u proteklom razdoblju podupro rad 66 braniteljskih zadruga (od ukupno 97 zaprimljenih zahtjeva), svaku sa 150.000,00 kn. Dodatno je 9 zadruga (od 16 zahtjeva) dobilo potporu pojedinačnim poslovnim projektima kojima se otvaraju nova radna mjesta za najmanje tri hrvatska branitelja, te omogućavaju njihovu zaposlenost u razdoblju od 24 mjeseca. Sve navedene mjere provode se do kraja 2011. godine.

7. Pravo na pošteno suđenje

Mjere unutar ovog područja Nacionalnog programa imale su za cilj uspostavu međunarodnih standarda u ostvarivanju prava na pošteno suđenje, povećanje kvalitete i učinkovitosti rada pravosuđa te dostupnost pravne zaštite svim građanima.

U smislu ostvarenja cilja **dostupnosti pravne zaštite** Republika Hrvatska je u svibnju 2008. godine donijela Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. U narednom razdoblju potrebno je osmisliti mehanizme sustavnog praćenja primjene Zakona.

Vezano uz cilj **uspostave međunarodnih standarda u ostvarivanju prava na pošteno suđenje**, određena je mjera *Dosljedna provedba Strategije reforme pravosuđa posebno u odnosu na rokove određene Akcijskim planom Strategije reforme pravosuđa*. Prema zaprimljenom izvješću Ministarstva pravosuđa, za razdoblje od II. tromjesečja 2008. do IV. tromjesečja 2009. provedeno je 88% mjera, što čini 84% ukupnog broja mjera iz Akcijskog plana. Kako je mjera Nacionalnog programa predviđena za provedbu do kraja 2011. pretpostavlja se kako će se u nadolazećem razdoblju ostatak mjera iz Akcijskog plana ostvariti, uz stalnu primjenu onih mjera koje su kao takve određene Akcijskim planom.

Povećanje učinkovitosti rada pravosuđa postiže se smanjenjem broja sudskih zaostataka te je tako na dan 31. prosinca 2009. u odnosu na 2008. godinu broj neriješenih sudskih predmeta smanjen za 10,28 % (sa 886,872 na 795,722 predmeta).

S istim ciljem povećanja učinkovitosti rada pravosuđa, tijekom 2009. godine Pravosudna je akademija provodila naobrazbu djelatnika u pravosudnim tijelima. Ukupno su organizirane 182 redovne aktivnosti cjeloživotnog usavršavanja sudaca, državnih odvjetnika te savjetnika u pravosudnim tijelima kojima je nazočilo 3.156 polaznika.

8. Zaštita žrtava/svjedoka

Na ovom prioritetnom području ciljevi su se odnosili na **uspostavu sustava podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela, te promociju njihovih prava**. Vezano uz uspostavu sustava, Vlada Republike Hrvatske je u 2009. godini poduzela aktivnosti vezane uz osnivanje Povjerenstva za praćenje i unapređenje sustava podrške žrtvama i svjedocima. Dodatno, prema Zakonu o sudovima (NN br. 150/05., 16/07., 113/08) županijski sudovi provode i pružaju podršku svjedocima i žrtvama na sudu dok se stručno osposobljeni Uredi za podršku žrtvama i svjedocima nalaze se na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu, Županijskom sudu u Zagrebu, Županijskom sudu u Osijeku, Županijskom sudu u Vukovaru te Županijskom sudu u Zadru. Uredi u Vukovaru i Zadru podršku žrtvama i svjedocima organiziraju pri Općinskom i Prekršajnom sudu.

Nadalje, Ministarstvo pravosuđa izradilo je vodiče postupanja sa žrtvama/svjedocima i načinima njihova ispitivanja koji su dostupni na internet stranici www.pravosudje.hr, a Pravosudna akademija u suradnji s UNDP-om održala je radionice u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku pod nazivom „Prava svjedoka i žrtava – pružanje podrške“. Radionicama je ukupno nazočilo 74 polaznika s područja cijele Republike Hrvatske. Policijska akademija također provodi ciljano obrazovanje u suradnji s drugim državnim tijelima i različitim ustanovama, a iste su radionice u suradnji s UNDP-om održane za policijske službenike Uprave policije, Uprave kriminalističke policije, Policijske uprave zagrebačke te Policijske akademije. Na taj način ostvaruje se mjera usavršavanja stručnih osoba koje svakodnevno dolaze u dodir sa žrtvama, a čija se provedba predviđa do kraja 2011. godine.

9. Sloboda medija

Unutar poglavlja Sloboda medija dva su cilja Nacionalnog programa usmjerena na ostvarenje **autonomije medija te poštivanje pravila novinarske etike i struke**. Mjere se odnose na poticanje samoregulacije i koregulacije na području medija, upoznavanje s pravnom stečevinom Europske unije i Vijeća Europe o medijima, te zaštitom ljudskih prava.

U tijeku izrade Zakona o elektroničkim medijima održavani su okrugli stolovi i javne rasprave s novinarima, nakladnicima medija i predstavnicima udruga civilnoga društva u Novinarskom domu i na Fakultetu političkih znanosti dok je u Agenciji za elektroničke medije održana rasprava o neprofitnim medijima. Pitanje koregulacije i samoregulacije na području medija uređeno je novim Zakonom o elektroničkim medijima (NN 153/09), sukladno Direktivi Europskog parlamenta i Vijeća Europe te je člankom 10. Zakona propisano da se pojedina pitanja mogu u skladu s odredbama Zakona o elektroničkim medijima urediti koregulacijom ili samoregulacijom radi ujednačavanja njihove primjene u praksi.

U smislu ostvarenja cilja poštivanja pravila novinarske etike i struke, u održanim raspravama sudionike se upoznalo i s Direktivom Europskog parlamenta i Vijeća Europe o audiovizualnim medijskim uslugama, Direktivom Europskog parlamenta i Vijeća o pravnoj zaštiti usluga koje se temelje na uvjetovanom pristupu i usluga koje pružaju uvjetovani pristup, kao i Direktivom o zavaravajućem i usporednom oglašavanju. Konačno, sudionicima su predstavljani i akti Vijeća Europe koji se odnose na medije.

Upoznavanje novinara, urednika i glasnogovornika u tijelima državne vlasti o ljudskim pravima ostvareno je u okviru projekta „Potpora provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije“ koji se provodio kroz Program zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost - PROGRESS. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske organizirao je

zajedno s Uredom pučkog pravobranitelja i Centrom za mirovne studije dvodnevni trening za predstavnike nevladinih organizacija i medija na kojem je predstavljen europski i hrvatski antidiskriminacijski zakonodavni okvir.

10. Pravo na pristup informacijama

Na ovom području Nacionalnog programa cilj je bio omogućiti **učinkovitu primjenu prava na pristup informacijama** razmatranjem uvođenja posebnog tijela koje bi se bavilo zaštitom prava na pristup informacijama te doradom popisa tijela javne vlasti.

Uvođenje posebnog tijela koje bi se bavilo zaštitom prava na pristup informacijama razmatra se unutar procesa izrade izmjena i dopuna Zakona o pravu na pristup informacijama pri čemu treba istaknuti kako je ovo bio zahtjev organizacija civilnog društva već od samog donošenja Zakona.

Što se tiče dorade popisa tijela javne vlasti, rok za provedbu mjere bio je 2008. godina. Središnji državni ured za upravu je za 2008. godinu izradio popis u veljači 2008. godine.¹ Ipak, prema prijedlogu izmjena i dopuna Zakona o pravu na pristup informacijama², popis tijela javne vlasti potpuno se ukida, a jasnije se određuje pojam tijela javne vlasti kako bi se izbjegle dileme oko pitanja na koga se Zakon odnosi. Na taj način otklonit će se brojne primjedbe organizacija civilnog društva, ali i nepoznavanje propisa unutar tijela javne vlasti koji ponekad nisu niti svjesni da se Zakon o pravu na pristup informacijama i na njih odnosi.

11. Vjerska prava i slobode

Mjere unutar ovog prioritetnog područja odnosile su se na osiguranje uvjeta za ostvarivanje prava na vjeroispovijest osobama lišenim slobode, osobama u zdravstvenim i socijalnim ustanovama, pripadnicima Ministarstva obrane, oružanih snaga te policije, na ubrzanje povrata vlasništva za oduzeta vlasnička prava vjerskim zajednicama te na uključivanje predstavnika vjerskih zajednica u stvaranje programa vjerskog sadržaja u sredstvima javnog priopćavanja

U smislu ostvarenja ovih mjera, vjerske zajednice imaju pravo na dušobrižničku skrb u zdravstvenim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi, kaznionicama i zatvorima kao i u Oružanim snagama. Prava su određena pojedinim odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o izvršavanju kazne zatvora. Ministarstvo obrane u suradnji s Komisijom za odnose s vjerskim zajednicama Vlade Republike Hrvatske donijelo je upute kako bi svaki vjernik, pripadnik oružanih snaga, mogao koristiti svoje ustavno pravo na vjeroispovijedanje i kontaktiranje s ovlaštenim službenikom svoje vjerske zajednice.

Mjera ubrzanja povrata vlasništva i naknade za oduzetu imovinu vjerskim zajednicama za oduzeta vlasnička prava u svim slučajevima se provodi, iako nailazi na poteškoće. Prema dostavljenom izvješću Ministarstva pravosuđa, potrebno je povećati broj izvršitelja koji obavljaju poslove vezane uz povrat oduzete imovine kako u Ministarstvu pravosuđa, Upravi za građansko pravo, tako i u prvostupanjskim tijelima: uredima državne uprave u županijama nadležnim za imovinsko-pravne poslove.

¹ Izrađen je i Popis tijela javne vlasti za 2009. i 2010. godinu (NN 19/10).

² Ministarstvo uprave uputilo je u proceduru prijedlog izmjena i dopuna Zakona o pravu na pristup informacijama. Predmetni prijedlog izmjena i dopuna Zakona o pravu na pristup informacijama prošao je prvo čitanje u saborskoj proceduri, i nakon drugog čitanja očekuje se njegovo usvajanje.

Vežano uz mjeru ukljućivanja predstavnika vjerskih zajednica u stvaranje programa vjerskog sadržaja u sredstvima javnog priopćavanja postoje sporazumi između vjerskih zajednica i Hrvatske radio televizije.

12. Pravo na rad

Od ukupno 6 mjera u ovom prioritetnom području, mjera *Izmijeniti zakonodavstvo gdje je potrebno u svrhu sprječavanja diskriminacije po svim osnovama* provedena je Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN 80/08, 94/09).

Nadalje, iako je rok provedbe mjere 2011. godina, vežano uz provedbu mjere razvijanja učinkovitih i održivih, nepristranih i neutralnih alternativnih sustava rješavanja radnih sporova, Ured za socijalno partnerstvo potiče i razvija projekt „Mirenje u rješavanju individualnih radnih sporova“. U sklopu navedenog projekta podučeno je 212 miritelja u individualnim radnim sporovima kao i određen broj trenera za miritelje/ice.

S ciljem razvoja autonomnog bipartitnog socijalnog dijaloga određena je mjera osnivanja sektorskih vijeća Gospodarsko-socijalnog vijeća. Ured za socijalno partnerstvo je u 2008. godini, u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Hrvatskom udrugom poslodavaca, Udrugom prehrambene industrije i poljoprivrede te Sindikatom zaposlenih u poljoprivredi, prehrambenoj i duhanskoj industriji i poljoprivredi Hrvatske izvršio dogovore s ciljem potpisivanja prvog sektorskog sporazuma, a koji bi bio model i narednima.

Dodatno je, na inicijativu Ureda za socijalno partnerstvo u Republici Hrvatskoj, postignut dogovor s udrugama sindikata i poslodavaca oko potrebe uspostave međusobnih odnosa suradnje, na sektorskoj razini. Nadalje, Ured za socijalno partnerstvo trebao je do kraja 2009. godine odrediti kriterije reprezentativnosti udruga sindikata i poslodavaca za sudjelovanje u sektorskom socijalnom dijalogu. Ured za socijalno partnerstvo je održao sastanak s predstavnicima sindikata, no s obzirom na to da se nije uspio postići sporazum između sindikata oko kriterija reprezentativnosti, izvršeni su razgovori s Međunarodnom organizacijom rada. Nakon toga, postignut je dogovor da socijalni partneri pokušaju bipartitno dogovoriti i predložiti zakon u suradnji s Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva. Očekuje se da će se tijekom jeseni 2010. godine dovršiti aktivnosti za izradu predmetnog Zakona.

S ciljem suzbijanja diskriminacije na području rada i radnih odnosa, do 2011. godine provodi se mjera obrazovanja poslodavaca kroz dva projekta unutar PROGRESS programa. Navedene projekte provodili su Ured za ljudska prava i Hrvatski zavod za zapošljavanje, iako je za ovu mjeru kao nositelj postavljen Ured za socijalno partnerstvo, a koji je u međuvremenu zatražio izuzeće s obzirom na to da ona nije unutar njegovog djelokruga rada.

Konačno, u cilju unapređenja sustava kolektivnog pregovaranja Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva i Ured za socijalno partnerstvo imaju obvezu provoditi obrazovanje o tehnikama i procedurama kolektivnog pregovaranja, a rok provedbe mjere je do kraja 2011. godine. U cilju jaćanja socijalnog dijaloga na sektorskoj i bipartitnoj razini, u 2009. godini nastavljena je provedba projekta tehničke suradnje s Međunarodnom organizacijom rada „Socijalni dijalog u procesu strukturne prilagodbe i sudjelovanja privatnog sektora u lukama u Bugarskoj, Hrvatskoj i Rumunjskoj“. U sklopu predmetnog projekta razvijena su prikladna

znanja i ojačane snage za odvijanje socijalnog dijaloga u situaciji strukturnih prilagodbi i participacije privatnog sektora u lukama.

Nadalje, isti su nositelji bili zaduženi i za unapređenje sustava registriranja, nadziranja i analiziranja kolektivnih ugovora, te su u tom smislu istaknuli kako novi Zakon o radu (NN 149/09) propisuje obvezu donošenja Pravilnika koji će uređivati postupak dostave kolektivnih ugovora nadležnom državnom tijelu (Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva) te način vođenja evidencije o dostavljenim kolektivnim ugovorima i njihovim promjenama.

13. Posebna zaštita obitelji

Svih sedam mjera ovog područja Nacionalnog programa predviđene su za neprekidnu provedbu do kraja 2011. i prema dostavljenim izvješćima sve su u fazi provedbe. Ciljevi unutar ovog područja odnose se na podršku organizacijama civilnog društva, a bave se poticanjem odgovornog roditeljstva, suzbijanjem nasilja u svim njegovim pojavnostima te osvješćivanjem javnosti za probleme nasilja u obitelji.

Na području **poticanja uspješnog i odgovornog roditeljstva**, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je kao nositelj mjere novčano pomogao tri projekta organizacija civilnog društva, a na **području prevencije nasilja u obitelji**, dva projekta organizacija civilnog društva. Dodatno je pet udruga koje se bave obrazovanjem trudnica, mladih roditelja i njihovih obitelji o roditeljstvu dobilo potporu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

S ciljem suzbijanja nasilja u svim pojavnim oblicima, Pravosudna i Policijska akademija provode obrazovanje osoba koje rade na provedbi zakona kojima se kažnjava nasilje u obitelji, a na razinama policijskih uprava i Ravnateljstva policije izrađena su godišnja izvješća koja obuhvaćaju podatke o postupanjima u svezi s nasiljem u obitelji. Dodatno, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je novčano pomagao projekte šest udruga koje se bave psihosocijalnom i pravnom pomoći žrtvama obiteljskog nasilja, te je podupro rad organizacija civilnog društva koje vode skloništa za žrtve obiteljskog nasilja, zajedno s Ministarstvom obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Konačno, s ciljem osvješćivanja javnosti za probleme nasilja u obitelji, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova i Ured za ravnopravnost spolova provode niz različitih aktivnosti i medijskih kampanja, uz tisak i dijeljenje različitih poučnih materijala.

14. Djeca

S ciljem **promocije prava djece** tri su mjere provedene u cijelosti, dok se dvije provode neprekidno. Tako je prema Izvješću o provedbi Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine za 2008. godinu od ukupno 124 zadane mjere tijekom 2008. godine provedeno ili se stalno provodi 110 mjera. S istim ciljem je u listopadu 2008. godine ratificirana Konvencija o kontaktima s djecom. Također, iako je rok za provedbu mjere ratifikacije Europske konvencije o pravima djeteta bio kraj 2009. godine, ista mjera provedena je u siječnju 2010. godine.

Konačno, u okviru programskih aktivnosti, obiteljski centri su neprekidno tijekom 2009. godine održavali predavanja, radionice, tribine i okrugle stolove s ciljem unapređenja roditeljskih mjerodavnosti, poticanja pozitivnog, odgovornog i mjerodavnog roditeljstva s

naglaskom na poštivanje i uvažavanje prava djece. Provedene aktivnosti održane su u dječjim vrtićima, osnovnim i srednjim školama, a bile su namijenjene roditeljima djece predškolske, osnovnoškolske i srednjoškolske dobi.

Neprekidno se provodi mjera **sustavnog obrazovanja romske djece**. Tako se sukladno zakonskim propisima i Nacionalnom programu za Rome djeca predškolske dobi uključuju u dječje vrtiće kroz petosatne i desetosatne programe na hrvatskom jeziku, uz njegovanje romske kulture i običaja. Svi dječji vrtići imaju, na vlastiti zahtjev, ovjerene programe, u skladu sa zakonima i Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i naobrazbe. Osnovnoškolskim obrazovanjem je u 2009. godini bilo obuhvaćeno 3940 učenika pripadnika romske nacionalne manjine u 1213 mješovitih razreda i 52 čista romska odjela, uz trud 25 suradnika - romska pomagača u nastavi, zaposlena u školama koje polazi veći broj učenika pripadnika romske nacionalne manjine. U okviru srednjoškolskog obrazovanja za školsku godinu 2008./2009. novčanu potporu dobilo je 283 učenika pripadnika romske nacionalne manjine, dok je za visokoškolsko obrazovanje odobreno 20 stipendija studentima Romima.

S ciljem **obavješćivanja i osvješćivanja javnosti o pravima djece**, Nacionalni program predviđa neprekidnu provedbu triju mjera. Tako je provedena Nacionalna kampanja protiv tjelesnog kažnjavanja djece "Trebam ljubav", u svrhu osiguravanja dostupnosti informacija o pravima djece 2009. godine tiskan je dvobroj časopisa "Dijete i društvo", a redovito su se obilježavala i događanja vezana uz 15. svibnja, Međunarodni dan obitelji, 20. studenog, Dan obilježavanja Konvencije UN-a o pravima djeteta i 10. prosinca, Međunarodni dan ljudskih prava.

S ciljem **podrške razvoju organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom i promicanjem prava djece**, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je novčano pomogao 24 projekta udruga usmjerenih prevenciji tjelesnog kažnjavanja djece te razvijanju razumijevanja, nenasilnom rješavanju sukoba i promicanju prava djece, a Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva godišnjim natjecajima i pozivima za iskaz interesa pružila je financijsku potporu i projektima udruga djece usmjerenim na razvijanje multikulturalnosti, međusobnog razumijevanja, ljudskih prava, nenasilnog rješavanja sukoba i sudjelovanja mladih u odlučivanju.

S ciljem **suzbijanja nasilja nad djecom**, mjera predviđena za provedbu odnosila se na osmišljavanje javnih djelovanja kojima se sprječava tjelesno kažnjavanje djece te se upozorava na štetnost i zabranu drugih oblika nasilja nad djecom. Tako se Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti aktivno uključilo u Inicijativu Vijeća Europe usmjerenu ka ukidanju tjelesnog kažnjavanja djece u svim okruženjima organizacijom javnog predstavljanja kampanje i TV-spota koji je u razdoblju nakon toga prikazan na televizijskim postajama. Dodatno su u svrhu promocije kampanje objavljivani i oglasi u novinama te na mjestima za oglašavanje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je s istim ciljem, u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, organizirao stručne skupove za učitelje i stručne suradnike u školama na temu prevencije i suzbijanja svih oblike nasilja te sufinancirao programe i tiskanje stručne literature koja se bavi prevencijom nasilja.

Mjera razrade i provedbe programskih aktivnosti u svrhu prevencije i zaštite djece od svih oblika spolne zloporabe te zlostavljanja putem Interneta provodila se novčanom pomoći projekata organizacija civilnog društva od strane Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, dok je Ministarstvo unutarnjih poslova, u suradnji s Poliklinikom za zaštitu djece grada Zagreba, izradio obrazovni materijal namijenjen

roditeljima i djeci, kako bi se učinkovito zaštitili od nasilja preko Interneta. Dodatno se u svim vezanim medijskim istupima predstavnika Ministarstva unutarnjih poslova roditeljima i djeci daju upute i smjernice vezane uz zaštitno i samo zaštitno ponašanje prilikom korištenja internetskih usluga. Slične upute djeci i roditeljima mogu se naći i na web-stranici www.mup.hr, pod linkom koji se odnosi na kazneno-pravnu zaštitu djece i maloljetnika.

Mjera vezana uz cilj suzbijanja nasilja nad djecom vezana je uz izmjenu zakonodavstva sukladno zahtjevima Konvencije o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece (rok za provedbu 2009.). Ministarstvo pravosuđa, kao nositelj mjere, izvijestilo je da je u izradi Nacrt prijedloga Kaznenog zakona (novi Kazneni zakon) koji će biti usklađen s pravnom stečevinom Europske unije i ostalim međunarodnim dokumentima koje je Republika Hrvatska preuzela te će donošenjem istoga zakonodavstvo biti usklađeno i s Konvencijom o suzbijanju seksualnog zlostavljanja.

U cilju **osiguranja poštivanja prava na privatnost djece kod izvještavanja u medijima i zaštite djece od štetnih sadržaja u medijima**, Ministarstvo kulture i Vijeće za djecu bili su zaduženi osmisлити javna djelovanja kojima se upozorava na propise i etičke standarde za poštivanje prava djece na privatnost u medijima i zaštitu djece od štetnih medijskih sadržaja. Vijeće za djecu je 2009. godine imenovalo radnu skupinu koja ima zadatak izraditi Nacrt smjernica za izvještavanje o djeci u medijima te predložiti eventualne mjere u cilju daljnjeg unapređivanja zaštite prava djece u medijima. Ured pravobraniteljice za djecu bio je najaktivniji provoditelj ove mjere, uz aktivnosti usmjerene na ispravno identificirane ciljane skupine. Tako je tijekom 2009. godine Ured pravobraniteljice za djecu održao niz izlaganja o zaštiti prava djece u medijima, s naglaskom na zaštitu privatnosti, za novinare i urednike, odgojno-obrazovne djelatnike, studente i voditelje aktivnosti s mladima. Dodatno je Ured objavio zbornik "Zaštita privatnosti djece u medijima", uz ostvarenje dobre suradnje s Hrvatskim novinarskim društvom, čije Novinarsko vijeće časti izriče opomene novinarima i urednicima zbog kršenja Kodeksa časti hrvatskih novinara, a prema prijavama pravobraniteljice za djecu. Ured pravobraniteljice za djecu svakako predstavlja primjer dobre prakse proaktivnog i kreativnog pristupa provedbi mjere, kombinacijom obrazovnih aktivnosti, zagovaračkog rada te uspješnom suradnjom s ključnim sudionikom, te bi se kao takav trebao promovirati i šire.

15. Mladi

S **ciljem promocije prava i interesa mladih** donesen je novi Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine kojeg je Vlada usvojila 2. srpnja 2009. godine (NN 82/09).

S ciljem **podrške razvoju organizacijama civilnog društva koji se bavi zaštitom i promicanjem prava mladih**, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je novčano pomogao 31 projekt udruga koji se odnose na rad Klubova za mlade, a koji u sklopu programa organiziraju seminare ili radionice u svrhu suzbijanja nasilja među djecom i mladima. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva natjecanjima i pozivima za iskaz interesa pružila je novčanu potporu projektima udruga mladih usmjerenim na razvijanje multikulturalnosti, razumijevanja, ljudskih prava, nenasilnog rješavanja sukoba i sudjelovanja mladih u odlučivanju. Također, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa sufinancira i podupire projekte i programe udruga koje se bave pitanjima snošljivosti, ljudskih prava, nenasilnog rješavanja sukoba i općenito problema mladih.

S ciljem **suzbijanja nasilja među mladima** osmišljene su dvije mjere: uvesti i provoditi različite mjere suzbijanja nasilja među mladima uključujući i adolescentske veze; te organizirati obrazovanje svih stručnih osoba koje dolaze u doticaj sa žrtvama i počiniteljima nasilja. Obje su predviđene za neprekidnu provedbu do 2011. godine.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa sufinancira izvannastavne aktivnosti i rad s darovitim učenicima kako bi se učenike zainteresiralo za pozitivne vrijednosti i zdrave načine življenja, a u svrhu prevencije nasilja i ovisnosti, a novčano podupire i projekte udruga na području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece i mladih. Agencija za odgoj i obrazovanje organizira stručne skupove za stručnjake koji rade s djecom i mladima, a Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa pruža i sustavnu pomoć djeci i mladima žrtvama nasilja. Osim toga, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je organiziralo konferenciju o prevenciji nasilja među djecom i mladima „Nacrtaj mi osmijeh" čija je svrha bila poticanje javne i stručne rasprave o prinosu svih društvenih čimbenika u stvaranju sigurnijega, snošljivijeg i miroljubivijega društvenog okruženja u kojem žive i odrastaju djeca i mladi te ustanovilo Godišnju nagradu »Luka Ritz« za promicanje tolerancije i škole bez nasilja.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je novčano podupro osam projekata udruga civilnog društva za provođenje različitih mjera suzbijanja nasilja među mladima uključujući i adolescentske veze, dok je Ministarstvo unutarnjih poslova aktivno uključeno u prevenciju nasilja na sportskim terenima, te provodi niz mjera i obrazovanja učenika osnovnih i srednjih škola, ali i prosvjetnih djelatnika (nastavnika, psihologa i pedagoga) te policijskih službenika u borbi protiv nasilja u sportu.

Sustav profesionalnog usmjeravanja kojeg provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje u suradnji s osnovnim i srednjim školama, prema rezultatima istraživanja provedenog u rujnu 2009. godine od strane Europske zaklade za izobrazbu (ETF), ocijenjen je vrlo kvalitetnim s gledišta ranih djelovanja i preventivnog djelovanja na suzbijanje rizičnih ponašanja mladih.

U sklopu programa MATRA provodi se obrazovanje stručnih osoba koje dolaze u doticaj s djecom žrtvama nasilja. Projekt novčano pomaže ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske, a namijenjen je javnoj administraciji, reformama na području obrazovanja, pravosuđa, unutarnjih poslova, zdravstva, socijalne skrbi i okoliša. Na seminarima sudjeluju predstavnici policije, sudova, državnog odvjetništva, centara za socijalnu skrb i obiteljskih centara. U 2009. godini održana su 3 seminara na kojima je sudjelovalo ukupno 129 stručnih osoba. U ostalim županijama planirani su seminari u 2010. godini za još 409 osoba.

S ciljem **razvijanja sposobnosti kod mladih za kritičko razumijevanje medija u društvu i kritičku procjenu**, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je bilo zaduženo organizirati seminare o ulozi medija u društvu u obrazovnim ustanovama, te se prema dostupnim izvješćima mjera provodila kroz sufinanciranje projekta udruge CIVITAS Zagreb, Udruge za promicanje civilnog društva putem medija.

S ciljem **osiguranja obrazovanja o zaštiti zdravlja i spolnosti**, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi trebali su do kraja 2008. godine uvesti obrazovanje o zaštiti zdravlja, spolnom odgoju, seksualnosti i spolnim bolestima, odnosno odgovornom ponašanju prema sebi i okolini. Mjera je djelomično provedena kroz probni program zdravstvenog odgoja i obrazovanja dvaju organizacija civilnog društva tijekom školske godine 2007./2008. u 8 osnovnih i 6 srednjih škola. Vrednovanje navedenog programa od strane Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje pokazalo je kako nema

značajnijih razlika u znanjima učenika koji su pohađali i onih koji nisu pohađali izborni probni program. Također, prema podacima dostavljenim od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, obrazovanje o zaštiti zdravlja i spolnosti provodi se u sklopu nastavnih programa za djecu i mlade.

16. Skrb o posebno osjetljivim skupinama

16.1 Osobe s invaliditetom

Područje zaštite ljudskih prava osoba s invaliditetom Nacionalni program nastoji unaprijediti putem 12 mjera, usmjerenih na osiguranje zaštite njihovih ljudskih prava i temeljnih sloboda, omogućavanje neovisnog življenja u zajednici, promicanje primjene načela univerzalnog dizajna, osvješćivanje javnosti za njihove potrebe, omogućavanje prava na pristup informacijama i aktivno sudjelovanje u životu zajednice te podršku organizacijama civilnog društva, koje se bave zaštitom prava osoba s invaliditetom. Osam od 12 mjera predviđeno je za neprekidnu provedbu do kraja 2011. godine.

S ciljem **osiguranja zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom** provodi se i mjera uključivanja osoba s invaliditetom u izrade prijedloga nacрта propisa kojima se uređuju prava osoba s invaliditetom. Tako Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti neprekidno uključuje osobe s invaliditetom u ulogu predstavnika Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom. Navedeno Povjerenstvo broji ukupno 23 člana, od čega 11 članova predstavnika nevladinih organizacija osoba s invaliditetom, 2 člana iz redova znanstvenika, te 10 predstavnika državnih tijela. Tijekom izrade Nacrta Zakona o izmjenama Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji tijekom 2009. godine bile su uključene osobe s invaliditetom, predstavnici udruga proisteklih iz Domovinskog rata, a u izradi je i prijedlog Nacrta Zakona o socijalnoj skrbi kojim bi se trebala u potpunosti odrediti prava osoba s invaliditetom, u čiju su radnu skupinu također uključene udruge osoba s invaliditetom.

S ciljem **omogućavanja neovisnog življenja osoba s invaliditetom u zajednici** osmišljene su mjere sustavne podrške neovisnom življenju te osiguranje pružanja usluga na razini lokalne zajednice. Prva mjera provodi se kroz projekt Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti - projekt osobnog asistenta te potporu za 11 projekata organizacija civilnog društva čije se aktivnosti odnose na podupiranje neovisnog življenja osoba s invaliditetom. Do sada je kroz projekt osigurana usluga osobnog asistenta za 338 osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, u suradnji s 64 udruge osoba s invaliditetom.

Za pružanje usluga na razini lokalne zajednice, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je tijekom 2009. godine novčano pomoglo ukupno 155 projekata u osam identificiranih prioritetnih područja. Jedan od oblika organizacije usluge u zajednici jest i usluga tumača hrvatskog znakovnog jezika za koji su udruge osoba s invaliditetom prijavljivale projekte na prioritetno područje: osiguravanje podrške u prevladavanju komunikacijskih barijera. Za osiguravanje navedene usluge u 2009. godine sklopljeni su ugovori o suradnji s 13 udruga osoba s invaliditetom koje su kroz projekte zaposlile 18 tumača. Dodatno je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi novčano pomoglo 22 projekta udruga u kojima je glavna aktivnost bila pružanje usluge podrške na lokalnoj razini.

S ciljem **promicanja primjene načela univerzalnog dizajna**, osmišljena je mjera „osigurati pristupačno okruženje u skladu s načelima univerzalnog dizajna“. Prema izvješću Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, problem pristupačnosti

osobama s invaliditetom na području graditeljstva riješen je obvezama u vezi s gradnjom novih građevina, kao i obvezama u vezi prilagodbi postojećih građevina³.

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je, s druge strane, u 2009. godini za provedbu projekta pristupačnosti javnih objekata sklopio ugovore za rješavanje pristupačnosti sa 6 gradova, 2 općine i 1 županijom.

U cilju **osvješćivanja javnosti za potrebe osoba s invaliditetom** provodile su se mjere organiziranja stručnih skupova i kampanja o potrebama osoba s invaliditetom, obilježavanja datuma značajnih za osobe s invaliditetom, provedbe istraživanja o poštivanju ljudskih prava osoba s invaliditetom na svim područjima života te organiziranje medijske kampanje u svrhu suzbijanja diskriminirajućih i stigmatizirajućih oblika ponašanja koji ometaju ili onemogućuju sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvu. Mjere su se provodile kroz novčano pomaganje projekata organizacija civilnog društva te kroz PROGRESS program. Dodatno su provedena dva istraživanja, jedno u suradnji sa Studijskim centrom socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu, s ciljem utvrđivanja stanja i potreba osoba s invaliditetom i njihovih obitelji vezano uz što neovisnije planiranje života, utvrđivanja stupnja uključenosti osoba s invaliditetom u život zajednice, te utvrđivanja stanja i potreba osoba s invaliditetom vezanih uz borbu protiv svih oblika nasilja. U suradnji s Fakultetom političkih znanosti Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je provelo istraživanje stavova članova predstavničkih tijela o političkim dimenzijama invaliditeta i uključivanju osoba s različitim vrstama oštećenja u politički život. Provedba istraživanja o poštivanju ljudskih prava osoba s invaliditetom u svim područjima života i medijskom postupanju prema osobama s invaliditetom planirana je za 2010. godinu. Također, važno je istaknuti kako Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi niz aktivnosti s ciljem obavješćivanja i osvješćivanja poslodavaca o zapošljavanju i radnim mogućnostima osoba s invaliditetom. Tako je 2009. godine HZZ bio partner u projektu „Poslodavac godine za osobe s invaliditetom“ kojom se utječe na podizanje društvene svijesti kroz promicanje pozitivnih primjera u zapošljavanju i odnosu na radnom mjestu prema osobama s invaliditetom u Hrvatskoj.

S ciljem **omogućavanja pristupa informacijama** trebala se provesti analiza razine pristupačnosti komunikacijskih i informacijskih sustava osobama s invaliditetom. Ova je mjera prema dostupnim izvješćima djelomično provedena s obzirom na to da su različiti nositelji provodili pojedinačne i ne uvijek usklađene aktivnosti (Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Hrvatski zavod za zapošljavanje).

S ciljem **podrške razvoju organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom prava osoba s invaliditetom**, kroz raspodjelu novčanih sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je novčano pomoglo 305 projekata udruga kroz tri programa, a Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti 242 projekta. Također, iz pristiglog izvješća Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa je razvidno kako ministarstvo sufinancira projekte namijenjene djeci i mladima s invaliditetom kao i ukupan iznos utrošenih novčanih sredstava.

³ Članak 17. Zakona o prostornom uređenju i gradnji (Narodne novine 76/07, 38/09) i odredba Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću (Narodne novine 151/05).

16.2 Osobe s duševnim smetnjama

Pet mjera unutar ovog prioritetnog područja Nacionalnog programa usmjereno je na postizanje poboljšanja institucionalnog smještaja osoba s duševnim smetnjama te na povećanje učinkovitosti zaštite prava osoba s duševnim smetnjama. Jedna mjera je u potpunosti ostvarena, pet je predviđeno za provedbu do kraja 2011. godine. Naime, sukladno dostavljenom izvješću nadležnog Ministarstva pravosuđa, osobe kojima je uz kaznu zatvora izrečena i sigurnosna mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja se beziznimno, po nastupu na izvršavanje zatvorske kazne, upućuju na Odsjek forenzičke psihijatrije Zatvorske bolnice u Zagrebu. Na navedenom Odsjeku se pacijentima-zatvorenici pruža specijalistička psihijatrijska zdravstvena skrb. Istovjetni način postupanja se primjenjuje i na zatvorenike kojima nije izrečena sigurnosna mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja ako je njihovo psihičko zdravlje narušeno, ako je intervencija liječnika opće medicine ili psihologa, odnosno socijalnih pedagoga, nedostatna. Po poboljšanju stanja pacijenta – zatvorenika se upućuje na daljnje izdržavanje kazne u određeni zatvor ili kaznionicu uz nastavak psihijatrijske zaštite u ambulantnim uvjetima. Ipak, u provedbi mjere je primijećeno da unatoč svim nastojanjima Uprave za zatvorski sustav, u zatvorskom sustavu je nedovoljan broj liječnika specijalista-psihijatarata, budući da se niti jedan kandidat ne javlja na raspisane natječaje.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je zadužen za sustavno provođenje modela organiziranog stanovanja osoba s duševnim smetnjama, što prema izvješću radi putem novčanog pomaganja smještaja za ukupno 44 osobe u stambenim zajednicama.

S ciljem povećanja učinkovitosti zaštite prava osoba s duševnim smetnjama Državno povjerenstvo za zaštitu prava osoba s duševnim smetnjama nanovo je imenovano u svibnju 2008. godine. Nadalje, osnovano je Središnje etičko povjerenstvo, kao samostalno tijelo zdravstvenih radnika i drugih članova nemedicinske struke, radi kontrole biomedicinskih istraživanja nad osobama s duševnim smetnjama i/ili intelektualnim teškoćama. Konačno, Ured za ljudska prava novčano pomaže projekte organizacija civilnoga društva usmjerene na destigmatizaciju osoba s duševnim smetnjama i osoba s intelektualnim teškoćama kao jedno od svojih prioritetnih područja.

16.3 Osobe starije životne dobi

U skladu sa svojim mandatom, nositelj svih mjera na ovom prioritetnom području Nacionalnog programa je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, u suradnji s jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave, s ciljem poboljšanja kvalitete življenja starijih osoba. Tako je za neprekidnu provedbu predviđena provedba programa "Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama", "Pomoć u kući starijim osobama", „Volonterska pomoć starijim osobama" te "Sportski susreti starijih osoba".

Do kraja 2009. godine Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je zaključilo ugovore s 27 jedinica lokalne i/ili područne samouprave na čijim područjima postoje dnevni boravci u kojima starije osobe mogu aktivno i kvalitetno provoditi svoje slobodno vrijeme. Za pružanje raznovrsnih socijalnih usluga kroz ovaj program, u kućanstvima korisnika i u dnevnim boravcima zaposlena je 381 osoba, a obuhvaćeno je ukupno 5350 starijih osoba. Dodatno, zaključena je suradnja s 48 lokalnih i/ili područnih (regionalnih) samouprava na čijim područjima usluge programa „Pomoć u kući starijim osobama“ prima 8700 korisnika. Društvenoj opravdanosti ovih programa pridonosi i činjenica da se njihovom provedbom na lokalnoj razini omogućava zapošljavanje lokalnog stanovništva

(izravni pružatelji usluga u domovima korisnika). Broj zaposlenih u lokalnim zajednicama u provedbi programa je 542. Radi se uglavnom o kategoriji socijalnog zapošljavanja u kojoj prevladavaju dugotrajno nezaposlene žene niže kvalifikacije (teže zapošljive), ali su zastupljene i druge ranjive skupine kao što su prognanici, povratnici, doseljenici ili bivše izbjeglice te dio manjinskih pripadnika.

Program „Volonterska pomoć starijim osobama“ provodi se u suradnji sa 16 predstavnika civilnog društva (udruga ili volonterskih centara) na provedbi njihovih programa skrbi o starijima u kojima zapošljavaju i volontere, a koji su zadovoljili kriterije javnog poziva. Osim toga, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je potpisalo i ugovore o suradnji na provedbi programa „Volonterska pomoć u Dnevnim boravcima za starije osobe“, s deset predstavnika lokalnih (regionalnih) zajednica u kojima se provode programi „Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama“, a koji su zadovoljili kriterije javnog poziva. Ovim programima u lokalnim (regionalnim) zajednicama je sufinanciranjem rada predstavnika civilnog društva i radom volontera poboljšana kvaliteta življenja tamošnjeg stanovništva starije životne dobi. U projektnim aktivnostima sudjelovalo je 290 volontera, oba spola, različitih dobnih uzrasta, s najvećom zastupljenosti žena od 50 do 70 godina starosti. Svoje vrijeme volonteri su proveli u pružanju različitih socijalnih usluga starijim osobama, prijenosu znanja i vještina na druge te uvođenju novih sadržaja u Dnevne boravke za starije osobe.

Konačno, program „Sportski susreti starijih osoba“ provodio se u 2008. godini u suradnji s Gradom Šibenikom, Maticom umirovljenika Hrvatske i Sindikatom umirovljenika Hrvatske. „5. sportski susreti umirovljenika Hrvatske“ održali su se u Šibeniku i okupili su 1500 starijih građana. Tijekom 2009. godine zbog mjera štednje Ministarstvo nije osiguralo sredstva za održavanje sportskih susreta starijih osoba.

16.4 Zaštita prava ovisnika o drogama

U ovom prioritetnom području Nacionalni program predvidio je provođenje četiri mjere s ciljem poboljšanja zdravstvene zaštite ovisnika o drogama i povremenih uzimatelja droga uhićenih ili zadržanih u pritvoru, osnaživanja organizacija civilnog društva koje provode programe i projekte u cilju smanjenja stigmatizacije i socijalne isključenosti, zaštite djece i mladih od zlouporabe droga i neprekidnog praćenja zaštite prava ovisnika o drogama.

U svezi s utvrđivanjem postupaka obvezne hitne medicinske pomoći za ovisnike o drogama i povremenih uzimatelja droga koji su uhićeni i zadržani ili su u pritvoru, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, sukladno Zakonu o izvršenju kazne zatvora (čl. 18. st. 7.), obavlja nadzor nad provedbom pružanja zdravstvene zaštite zatvorenicima i pritvorenicima. Krajem 2009. godine zatraženi su nadzori u zatvorima koji su još u tijeku u svezi s pružanjem zdravstvene zaštite ovisnicima o drogama i povremenim uzimateljima droga. Po završetku nadzora, ovisno o dobivenim podacima i zaključcima o stanju pružanja zdravstvene zaštite ovisnicima, pristupit će se utvrđivanju postupka obvezne hitne medicinske pomoći za ovu ciljnu skupinu. U skladu s time, mjera će biti provedena u 2010. godini.

Ured za suzbijanje zlouporabe droga je temeljem javnog Natječaja i po odluci predstojnika dodijelio novčana sredstva udrugama koje pružaju pomoć u resocijalizaciji liječenim ovisnicima s ciljem **smanjenja njihove stigmatizacije i socijalne isključenosti** te proveo različite medijske aktivnosti s ciljem smanjenja društvene stigmatizacije ovisnika.

U cilju **promicanja zdravih stilova života mladih i prevencije zlouporabe droga** Ured za suzbijanje zlouporabe droga tiska i dijeli obrazovni i promidžbeni materijal namijenjen roditeljima, djeci i mladima kojima je cilj upozoriti javnost na štetnosti zlouporabe droga i socijalno-zdravstvene posljedice ovisnosti. Također, sukladno Odluci o raspodjeli novčanih sredstava za projekte udruga koje pridonose borbi protiv droga i svih oblika ovisnosti u Republici Hrvatskoj, za novčanu potporu iz dijela prihoda od igara na sreću za 2009. godinu, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je novčano pomoglo 36 projekata usmjerenih na promicanje i unapređivanje zdravih stilova života mladih, s naglaskom na promjenu stavova vezanih uz uzimanje sredstava ovisnosti. Važnu ulogu u promicanju zdravih stilova života ima i obrazovni sustav, pa se u svim školama o štetnosti droga učenike poučava temeljem propisanog Nastavnog plana i programa za osnovnu školu te aktivnostima koje se ostvaruju prema školskom preventivnom programu zlouporabe droga, a kojeg su škole planirale godišnjim planom i programom rada. Škole za učenike i roditelje organiziraju predavanja.

16.5 Zaštita HIV pozitivnih osoba

Nacionalni program predvidio je provođenje pet mjera u cilju jačanja borbe protiv HIV/AIDS-a, pružanja njege i potpore HIV pozitivnim osobama i poboljšanja položaja HIV pozitivne djece. Četiri od njih pet (80 %) je u potpunosti provedeno, a praćenje provedbe izmjena postojećih zakona i podzakonskih akata u svrhu sprječavanja diskriminacije HIV pozitivnih osoba odvija se neprekidno u suradnji s UNDP Tematskom skupnom.

S ciljem unapređenja zdravstvene skrbi HIV pozitivnih osoba, Referentni centar za AIDS neprekidno prati najnovije smjernice za potrebe dijagnostike i liječenja HIV pozitivnih osoba koje se na odgovarajući način primjenjuju u okviru zdravstvenog sustava.

U cilju poboljšanja položaja HIV pozitivne djece i osiguravanja zaštite povjerljivosti podataka o pozitivnom statusu HIV pozitivne djece, škole su izradile Etički kodeks kojim su propisana pravila, odnosno etička načela, kojih se u radu i načinu života moraju pridržavati svi djelatnici škole. U Etičkom kodeksu propisano je da je potrebno osigurati tajnost onih podataka o učeniku kojih bi nemjerodavna interpretacija učeniku mogla dodatno otežati umjesto riješiti situaciju. Također, u cilju promicanja udomljavanja HIV pozitivne djece, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je Zakonom o udomiteljstvu (NN 79/07) predvidio uvećanje osnovice za 50 % za svako smješteno dijete ili mlađu punoljetnu HIV pozitivnu osobu.

O mjeri koja se odnosi na osiguravanje školovanja HIV pozitivnoj djeci nema službenih podataka, jer roditelji nemaju obvezu davanja navedenog podatka odgojno-obrazovnoj ustanovi (pravo na tajnost podataka).

16.6 Prava osoba kojima je oduzeta sloboda

U ovom prioritetnom području ciljevi su se odnosili na zaštitu temeljnih ljudskih prava zatvorenika, širu primjenu alternativnih sankcija, kao i razvijanje i unapređivanje posebnih programa izvršavanja kazne za zatvorenike s posebnim potrebama (ovisnike o drogama i alkoholu, oboljele od PTSP-a i dr.). Za provedbu ovih ciljeva Nacionalni program predvidio je jedanaest mjera. 72 % mjera (njih osam) ima rok provedbe do kraja 2011. godine dok preostalih 28 % mjera (njih tri) ima rok provedbe u 2008. i 2009. godini.

Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa stalno surađuje s Pučkim pravobraniteljem na području razmatranja stanja ljudskih prava zatvorenika o čemu Pučki pravobranitelj podnosi izvješća Hrvatskom saboru. Osim Pučkog pravobranitelja, stanje ljudskih prava zatvorenika razmatraju Pravobraniteljica za djecu i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova koje unutar svog djelokruga rada zatvorskom sustavu daju preporuke ili upozorenja. Također, tijekom 2009. godine doneseni su novi ili su učinjene izmjene i dopune postojećih zakonskih i provedbenih propisa (pravilnika) kojima se institucionalna zaštita ljudskih prava osoba lišenih slobode usklađuje s pravnom stečevinom Europske unije. Ovim izmjenama se proširuje mogućnost primjene neinstitucionalnih, odnosno alternativnih sankcija, te se osigurava jednostavnija i učinkovitija sudska zaštita prava zatvorenika.

Ministarstvo unutarnjih poslova je pokrenulo osnivanje neovisnog nacionalnog mehanizma zaštite u rujnu 2008. godine, prijedlogom Odluke Vlade Republike Hrvatske o osnivanju Nacionalnog tijela za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, te je poslalo mjerodavnim tijelima na mišljenje. Obveza osnivanja navedenog nacionalnog tijela proizlazi iz Fakultativnog protokola uz Konvenciju protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja⁴.

Novim Zakonom o kaznenom postupku koji je donesen 15. prosinca 2008. godine propisana su sredstva, način i uvjeti primjene sredstava prisile prema pritvorenicima. Također, doneseni su novi ili su učinjene izmjene i dopune postojećih zakonskih i provedbenih propisa (pravilnika) kojima se institucionalna zaštita ljudskih prava osoba lišenih slobode usklađuje s pravnom stečevinom Europske unije.

Obrazovanje sudaca i državnih odvjetnika o mogućnostima izricanja alternativnih sankcija u kaznenom i prekršajnom postupku organizirala je Pravosudna akademija.

Vezano uz uvođenje novih modela zapošljavanja, isto je potaknuto Izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora (NN 83/09).

Poticanje radnog djelovanja zatvorenika u javnim radovima ili općekorisnim radnim aktivnostima obavlja se putem ugovora koje kaznionice, odnosno zatvori, sklapaju s poglavarstvima gradova ili općina. Međutim, uslijed izražene financijske krize uočen je zastoj navedenih oblika radnog djelovanja zatvorenika tijekom 2009. Također, prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o broju zaposlenih povratnika s odsluženja zatvorske kazne koji su prijavljeni u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, mjere aktivne politike zapošljavanja iz Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009. godinu i 2010. godinu tijekom 2009. godine primijenjene su na četiri osobe.

Unapređuju se i primjenjuju programi izobrazbe zatvorenika te programi strukovne izobrazbe. Također, održavaju se pravovaljani programi osposobljavanja za zanimanja na osnovnim poslovima. Nadalje, provodi se i projekt resocijalizacije ovisnika.

⁴ Vezano uz osnivanje Nacionalnog tijela za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja, Ministarstvo pravosuđa je izradilo prijedlog Zakona o Nacionalnom mehanizmu za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja. Predmetni prijedlog Zakona prošao je saborsku proceduru prvog čitanja i uskoro se očekuje njegovo upućivanje u drugo čitanje u Hrvatski sabor.

Ministarstvo pravosuđa kroz Centar za izobrazbu službenika Uprave za zatvorski sustav organizira predavanja i seminare za službenike zatvorskog sustava o primjeni Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Europskih zatvorskih pravila, uključujući i sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Također, obrazovanje i usavršavanje službenika zatvorskog sustava za provođenje posebnih programa provodi se neprekidno putem seminara i/ili tečajeva organiziranih u okviru Centra za izobrazbu službenika zatvorskog sustava.

Prema dostavljenim podacima nadležnih tijela, razvidno je da su organizacije civilnog društva uključene u provedbu posebnih programa za zatvorenike s posebnim potrebama.

16.7 Prava tražitelja azila, azilanata, i osoba pod supsidijarnom zaštitom

Nacionalni program predvidio je provedbu devet mjera u cilju provedbe novog Zakona o azilu u skladu s međunarodnim standardima i dobrim praksama, poboljšanja integracije azilanata i osposobljavanja službenika i djelatnika neposredno uključenih u pitanja provedbe azilske politike. U potpunosti je provedeno 7 (77 %) mjera, jedna se mjera provodi neprekidno, a jedna se, prema dostavljenim podacima, djelomično provodi.

U području provedbe novog Zakona o azilu u skladu s međunarodnim standardima i dobrim praksama, odredbom članka 29. Zakona o azilu (NN, br. 79/07) propisano je da tražitelj azila ima pravo na besplatnu pravnu pomoć. Također, u svrhu provedbe Zakona o azilu doneseni su Pravilnik o obrascima i zbirkama podataka u postupku azila (NN, br. 36/08), Pravilnik o smještaju tražitelja azila, azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom i stranaca pod privremenom zaštitom (NN, br. 36/08), Pravilnik o sadržaju zdravstvenog pregleda tražitelja azila, azilanata, stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom (NN, br. 39/08), kao i Pravilnik o visini novčane pomoći tražiteljima azila, azilantima, strancima pod privremenom zaštitom i strancima pod supsidijarnom zaštitom (NN, br. 39/08). Također, donesen je i Pravilnik o načinu provođenja programa i provjere znanja tražitelja azila, azilanata i stranaca pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom kao i Program hrvatskog jezika, povijesti i kulture za tražitelje azila, azilante, strance pod privremenom zaštitom i stranaca pod supsidijarnom zaštitom radi pristupa obrazovnom sustavu Republike Hrvatske. Vezano uz iznalaženje rješenja za uređivanje statusa i pomoći odbijenim tražiteljima azila koje nije moguće vratiti u zemlju podrijetla, sukladno odredbi članka 112. Zakona o strancima (NN, br. 79/07) može se urediti njihov status.

U području poboljšanja integracije azilanata, Ured za ljudska prava je kroz novčano pomaganje organizacija civilnog društva neposredno provodio provedbu ove mjere. Vezano uz organiziranje treninga i izobrazbe predstavnika medija i lokalne uprave radi pozitivnog pristupa problematici azila, Ured za ljudska prava u okviru projekta „Potpora provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije“, u suradnji sa svojim partnerima, organizirao je treninge za medije i predstavnike lokalne i regionalne uprave (članove županijskih koordinacija za ljudska prava) na temu diskriminacije.

Na području osposobljavanja službenika i djelatnika neposredno uključenih u pitanja provedbe azilske politike, osposobljavanje se odvija kroz seminare i radionice u suradnji s Uredom UNHCR-a, Hrvatskim crvenim križem, Hrvatskim pravnim centrom, Centrom za mirovne studije (CMS) i Udrugom „Izazov“. Također, obuka policijskih službenika granične

policije o azilu se neprekidno održava na Policijskoj akademiji, u sklopu tečaja za graničnu policiju.

16.8 Spolne i rodne manjine

U ovom prioritetnom području ciljevi su se odnosili na povećanje snošljivosti prema spolnim i rodnim manjinama i unapređenje zakonodavstva na području zaštite pripadnika spolnih i rodnih manjina.

S ciljem povećanja tolerancije prema spolnim i rodnim manjinama u okviru PROGRESS projekta „Potpora Zakonu o suzbijanju diskriminacije“ provedena je nacionalna kampanja koja je za cilj imala podizanje svijesti o neprihvatljivosti diskriminatornog ponašanja prema osobama/grupama na osnovi šest osnova, među kojima i na osnovu spolne orijentacije. Projekt je provodio Ured za ljudska prava, Ured pučkog pravobranitelja i Centar za mirovne studije.

Na području unapređenja zakonodavstva na području zaštite pripadnika spolnih i rodnih manjina donesen je novi Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 82/08) koji člankom 6. stavkom 3 zabranjuje diskriminaciju na temelju spolne orijentacije i Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08) kojim se stvaraju pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije. Unutar izrade ovih zakona izrađena je analiza zakonodavstva u svrhu ostvarivanja prava i pripadnika istospolne orijentacije.

17. Pravo na zdrav život i okoliš

Unutar ovog prioritetnog područja predviđeno je provođenje deset mjera čiji su ciljevi: smanjiti štetni utjecaj ljudskog rada na okoliš i zdravlje ljudi, spriječiti zdravstvene rizike vezane uz okoliš, omogućiti građanima prijavljivanje slučajeva povrede prava na zdrav okoliš, održivi razvoj i participativno donošenje odluka na području zaštite okoliša, unaprijediti procesuiranje zagađivača te podići svijest o potrebi zaštite okoliša.

Predviđeni rok provedbe za veliki broj mjera (njih sedam ili 63 %) je 2011. godina i one se u velikoj mjeri (96 %) neprekidno provode. Tako je jačanju inspeksijske službe u svrhu nadzora nad provedbom i praćenju provedbe propisa iz područja zaštite okoliša u proteklom razdoblju posvećena posebna pažnja. Pristupilo se i oblikovanju koordinativne uloge inspeksijske službe u provođenju propisa o zaštiti okoliša u slučajevima najsloženijih postrojenja, koji jesu, ili im predstoji proces tehnološke modernizacije i prilagodbe novim propisima. Koncem 2009. godine poslove inspeksijskog nadzora zaštite okoliša obavljalo je ukupno 79 inspektora zaštite okoliša. U svrhu nadzora nad provedbom i praćenjem propisa iz područja zaštite okoliša i predstavki građana na području sigurnosti plovidbe, 22 inspektora sigurnosti plovidbe i 152 ovlaštena djelatnika Ministarstva mora, prometa i infrastrukture i lučkih kapetanija obavili su 524 inspeksijska nadzora u lukama, 682 inspeksijska nadzora plovnih putova i objekata sigurnosti plovidbe te 838 inspeksijskih nadzora pomorskog dobra.

Vezano uz osiguravanje pitke vode, prema podacima nadležnih tijela, mjera se provodi neprekidno. Hrvatske vode, radi očuvanja dobrog stanja voda, provode sustavno praćenje stanja površinskih te priobalnih voda, kao i podzemnih voda, pri čemu donose godišnji plan nadzora, uz prethodnu suglasnost Ministarstva nadležnog za vodno gospodarstvo. Vezano uz

osiguravanje priključka na kanalizacijsku mrežu svim građanima, jedinice lokalne i regionalne (područne) samouprave su dužne osigurati obavljanje komunalnih djelatnosti, pa tako i odvodnju otpadnih voda (kanalizaciju). Također, jedinice lokalne i regionalne (područne) samouprave vlastitim sredstvima novčano pomažu i grade mrežu sustava javne odvodnje. Sredstvima Državnog proračuna Republike Hrvatske (razdjel Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva), izvornim sredstvima Hrvatskih voda, sredstvima jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave, te međunarodnim financijskim sredstvima kao što su zajmovi Svjetske banke i predpristupni fondovi Europske unije sufinancira se izrada projektne dokumentacije komunalnih vodnih građevina te njihovo građenje i rekonstrukcija. U 2009. godini novčano je pomognuto oko 70 projekata.

Vezano uz buku i njen utjecaj na zdravlje, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi neprekidno provodi mjerenje buke tijekom cijele godine, a osobito tijekom turističke sezone na jadranskoj obali. Također, na web-stranicama Agencije za zaštitu okoliša nalaze se stanja izrađenosti karata buke u 2007. i 2008. godini. Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu prikuplja podatke o izloženosti buci radnika koji rade u radnim prostorima izloženima buci te su u pripremi istraživanja o tom problemu.

Županijski i regionalni centri gospodarenja otpadom uspostavljaju se kroz sredstva Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te pretpristupne fondove, a Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost ugovorio je sanacije za 299 službenih odlagališta od 2004. godine. Do sada je sanirano 76 službenih odlagališta od čega 14 u 2009. godini.

Vezano uz organiziranje treninga, kampanja i radionica u cilju podizanja svijesti građana o važnosti čuvanja okoliša, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva neprekidno izdaje brošure, surađuje s osnovnim i srednjim školama te je organizirao kampanju za obilježavanje *Dana zaštite ozonskog sloja* 16. rujna 2009. Također, u skladu s odredbama Zakona o predškolskom odgoju i naobrazbi i Programskim usmjerenjem odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi, sve predškolske ustanove moraju u svoje planove i programe rada unijeti sadržaje o zaštiti okoliša i sustavno ih provoditi s djecom u lokalnoj zajednici. Nekoliko dječjih vrtića je u Republici Hrvatskoj dobilo status Eko-dječjeg vrtića i postalo sastavnim dijelom UNESCO-vih Eko-škola. Također, u školama se u sklopu nastavnih predmeta promiče obrazovanje o okolišu te se obilježavaju značajni datumi za zaštitu okoliša i održivi razvoj. U dijelu osnovnih škola provodi se integrativni program Odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj te GLOBE program.

Kako bi se osigurala provedba Aarhuske konvencije, Nacionalni program predvidio je provođenje obrazovanja svih državnih službenika na svim razinama vlasti o obvezi i potrebi poštivanja provedbe Aarhuske konvencije. U svrhu provedbe ove mjere u okviru projekta *Provedba zahtjeva okolišnog acquis-a u vezi s pristupom informacijama o okolišu i sudjelovanjem javnosti u postupcima izdavanja odobrenja (2006.-2008.)*, Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva je izdalo dva priručnika „Sudjelovanje javnosti u donošenju odluka o okolišu“ i „Pristup javnosti informacijama o okolišu“. Priručnici su u 2009. godini podijeljeni svim županijama i gradovima.

Prema dostavljenim podacima, usprkos određenim pomacima u suradnji nadležnih ustanova s građanima u cilju njihova učinkovitog sudjelovanja u postupcima donošenja odluka na području zaštite okoliša (donesena Uredba o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša, NN 64/08), Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva treba nastaviti sustavno raditi na uspostavljanju još bolje suradnje nadležnih ustanova s građanima putem javnih rasprava u cilju omogućavanja participativnog donošenja odluka na području zaštite okoliša.

Obrazovanje sudaca i državnih odvjetnika o kaznenim djelima protiv okoliša nije provedeno u 2009. zbog nedostatka novčanih sredstava koja su bila preraspodijeljena rebalansom proračuna. Budući da navedeno obrazovanje zbog preuzetih obaveza nije moglo biti uvršteno u kalendar za 2010., Pravosudna akademija planira preuzetu mjeru provesti u 2011. godini.

18. Suzbijanje korupcije

Dvije mjere iz ovog prioritetnog područja imaju kao rok provedbe 2011. godinu, odnosno provode se neprekidno..

Integracija obrazovnih sadržaja o nemoralnosti i štetnosti korupcije u formalno i neformalno obrazovanje, uključujući cjeloživotnu izobrazbu zaposlenih u tijelima državne vlasti, provodi se kroskurikularno na svim razinama odgoja i obrazovanja (od predškolskog do visokoškolskog sustava) te se ostvaruje primjereno dobi djece. Sukladno tome, škole su uvrstile sadržaje i teme vezane za suzbijanje korupcije u svoje godišnje planove i programe, a sadržaji vezani za suzbijanje korupcije uvršteni su i u izvedbene programe dječjih vrtića. Sukladno dostavljenim podacima Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je u suradnji s Ministarstvom pravosuđa provelo aktivnost „Antikorupcijski sat“ u četiri srednje škole (uz sudjelovanje ukupno 16 srednjih škola) u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu. Također, provedba ove mjere ostvaruje se i kroz novčano pomaganje projekata i programa udruga na području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece i mladih. Također, Agencija za odgoj i obrazovanje redovito organizira treninge za nastavnike, stručne suradnike i voditelje Županijskih stručnih vijeća za građanski odgoj i ljudska prava u okviru modula Zakon u razredu. Sadržaji o korupciji trebali bi još snažnije biti uključeni u obrazovanje.

Vežano uz analizu zloupotrebe Zakona o javnoj nabavi, za sprječavanje nepravilnosti pri primjeni Zakona o javnoj nabavi, a time i zluporaba, ključan je sustav pravne zaštite u nadležnosti Državne komisije za kontrolu postupaka javne nabave te drugi kontrolni mehanizmi, kao što je nadzor nad primjenom Zakona kroz obavljanje preventivno-instruktivne djelatnosti u nadležnosti Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Uprave za sustav javne nabave. Analiza nepravilnosti utvrđenih kroz postupak pravne zaštite sadržana je u redovnim godišnjim izvješćima o radu Državne komisije za kontrolu postupaka javne nabave. Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva kao tijelo nadležno za sustav javne nabave provodi stalna analitička praćenja svih aspekata razvoja sustava javne nabave, a što uključuje i zloupotrebe te ostale nepravilnosti, prvenstveno kroz analize nepravilnosti utvrđenih nadzorom kroz obavljanje preventivno-instruktivne djelatnosti. Dodatne analitičke aktivnosti provedene su i kroz ispunjavanje mjerila za zatvaranje pregovora o pristupanju u EU u poglavlju 5. Javne nabave. Pri tome je ostvarena i kvalitetna suradnja s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te je izrađen i „Upitnik za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave vezan uz aspekte primjene zakonodavnog okvira iz područja javne nabave“, a koji je obuhvaćao i pitanja vezana uz nepravilnosti te sprječavanje korupcije. Analiza odgovora na upitnik dostupna je na Portalu javne nabave. Na Portalu je objavljena i kratka analiza „Najveći rizici i moguće mjere suzbijanja korupcije i sukoba interesa u javnoj nabavi“, a koja je putem Elektroničkog oglasnika javne nabave dostavljena i svim registriranim naručiteljima.

19. Trgovanje ljudima

Nacionalni program na ovom području predviđa provedbu tri mjere koje su usmjerene na razvijanje i nadograđivanje suradnje tijela državne uprave i organizacija civilnoga društva na

području suzbijanja trgovanja ljudima, na učinkovitije procesuiranje počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima te podizanje javne svijesti mladih o pojavi trgovanja ljudima. Rok provedbe za dvije mjere je 2011. godina i one se neprekidno provode. Jedna mjera provedena je u 2008. godini.

U svrhu sklapanja Memoranduma o razumijevanju između Ureda za ljudska prava i organizacija civilnoga društva koje se bave problematikom suzbijanja trgovanja ljudima, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske sklopio je Sporazum o suradnji s članicama mreže PETRA.

Pravosudna akademija je u suradnji s Uredom za ljudska prava organizirala seminar „Sustav suzbijanja trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj“ za polaznike Pravosudne akademije. Također, u regionalnim županijskim centrima za obrazovanje (Rijeka, Split, Osijek i Zagreb) organizirane su 4 radionice na temu suzbijanja trgovanja ljudima za polaznike s područja cijele Republike Hrvatske. Na navedenim izobrazbama sudjelovalo je 70 sudaca i državnih odvjetnika.

Ured za ljudska prava organizirao je seminare za učenike i studente o pojavi trgovanja ljudima (na Pravnom fakultetu u Splitu, radionice u OŠ "A. Augustinčića" i OŠ "Gustava Krkleca" u Zagrebu, u Dječjem domu Zagreb, seminar za djecu i mlađe punoljetne osobe u Domu za djecu s poremećajima u ponašanju (Dom Dugave), u VI. gimnaziji „Marko Marulić“ u Splitu). Također, mjeru je provodila i Agencija za odgoj i obrazovanje kroz seminare i uključivanje teme trgovanja ljudima u rad Županijskih stručnih vijeća.

20. Sigurnost i ljudska prava

Nacionalni program na ovom području predviđa provedbu četiri mjere čiji je cilj osigurati razmjernost između legitimnih ograničenja ljudskih prava i sloboda i nacionalne sigurnosti, javnog morala i zdravlja, potom osigurati neovisan nadzor nad pripadnicima oružanih snaga Republike Hrvatske i policijom u svrhu sprječavanja kršenja ljudskih prava te podići razinu svijesti djelatnika Ministarstva obrane i oružanih snaga Republike Hrvatske, policije i sigurnosno-obavještajnih agencija o ljudskim pravima.

3 mjere (75 %) su u potpunosti provedene. Tako su osigurane i ojačane ljudske snage Ureda pučkog pravobranitelja za provedbu nadzora nad pripadnicima oružanih snaga kroz zapošljavanje šest novih službenika za savjetničke poslove. Nadalje, Ured za ljudska prava neprekidno organizira seminare o ljudskim pravima, posebice o suzbijanju trgovanja ljudima, za zaposlenike Ministarstva obrane koji su u vojnim misijama, za pripadnike vojne policije i policijske službenike.

Vezano uz uključivanje organizacija civilnog društva u provedbu programa "Policija u zajednici", Ministarstvo unutarnjih poslova provodi projekt „Organizacija prevencije u lokalnoj zajednici“. Projekt je usmjeren na uključivanje organizacija civilnog društva, odnosno osnivanje lokalnih vijeća za prevenciju čiji su članovi osobe zadužene za sigurnost građana u pojedinoj lokalnoj zajednici.

Prema podacima Ureda vijeća za nacionalnu sigurnost mjera koja se odnosi na uključivanje stručnjaka iz područja ljudskih prava u izradu nacerta zakona kojima se uređuje nacionalna sigurnost, javni moral i zdravlje nije se provodila u 2009. godini, jer u navedenom razdoblju nije bilo takvih aktivnosti.

III. Obrazovanje za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom smislu

Obrazovanje za ljudska prava i ljudska prava u obrazovnom smislu jedno je od najvećih područja unutar Nacionalnog programa s obzirom na to da je prilikom izrade Nacionalnog programa osnovna pretpostavka bila da je upravo obrazovanje za ljudska prava ključno u vezi sa zaštitom i promicanjem ljudskih prava. Ciljevi unutar ovog područja odnose se na cjelovito, integralno i dosljedno provođenje prihvaćenih međunarodnih načela i odredbi o pravu na obrazovanje, na uvođenje obrazovanja za ljudska prava na sve razine i u sve oblike odgoja i obrazovanja te na uspostavu baze važnih i pouzdanih podataka o praksi obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

Unutar ovog područja nacionalnog programa predviđena je provedba ukupno deset mjera, od čega pet s rokom provedbe 2009. godine, dvije u 2008. godini i 3 s krajnjim rokom provedbe 2011. godine.

Na području **cjelovitog, integralnog i dosljednog provođenja prihvaćenih međunarodnih načela i odredbi o pravu na obrazovanje** vezano uz provedbu mjere koja se odnosi na uvođenje sustava informiranja o preuzetim međunarodnim obvezama te praćenja i izvješćivanja o napretku i poteškoćama u njihovoj provedbi na području odgoja i obrazovanja, s osobitim naglaskom na obrazovanje za ljudska prava i aktivno građanstvo, prema dostavljenim podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo uveden je u hrvatski odgojno-obrazovni sustav 1999. godine posebnom odlukom Vlade Republike Hrvatske, kojom se istovremeno obvezuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa na njegovu primjenu. Mjera usklađivanja nacionalnog zakonodavstva na području odgoja i obrazovanja (od predškole do obrazovanja odraslih) s međunarodnim i europskim načelima i odredbama na području prava na obrazovanje, s osobitim naglaskom na obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo je provedena. Izrađena je Strategija za razvoj nacionalnog kurikulumu za predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje (2007.), a sukladno Strategiji pokrenuta je izrada Nacionalnog okvirnog kurikulumu za predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje (2008. – 2010.) Novi kurikulum nastoji uskladiti hrvatski odgojno-obrazovni sustav s europskim odgojno-obrazovnim sustavima, odnosno Europskim okvirom ključnih mjerodavnosti za cjeloživotno učenje. Ipak, većina aktivnosti poduzetih u ostvarivanju ove mjere usmjerena je na osiguravanje prava na obrazovanje, a ne posebno na obrazovanje za ljudska prava.

Na području **uvođenja obrazovanja za ljudska prava na sve razine i u sve oblike odgoja i obrazovanja** , važno je istaknuti kako su ciljevi odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo, kao i europski referentni okvir ključnih osposobljenosti za cjeloživotno učenje uključeni u nacionalnu strategiju za izradu i razvoj Nacionalnog kurikulumu za predškolski odgoj, općeobvezno i srednjoškolsko obrazovanje te u novi kurikulum. Također, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa svake godine objavljuje natječaj, a temeljem odluke udrugama se daje novčana potpora za provedbu projekata i programa na tom području. Na taj način uspostavlja se suradnja između odgojno-obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva u provođenju obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

Vezano uz mjeru imenovanja novog Nacionalnog odbora za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo, iako je rok provedbe ove mjere bio u 2008. godini, Vlada Republike Hrvatske donijela je 09. travnja 2010. godine Odluku o osnivanju i zadaćama

Nacionalnog odbora za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Imenovanje predstavnika u ovaj Nacionalni odbor je u tijeku.

U vezi s **provedbom obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo na svim razinama i oblicima odgoja i obrazovanja**, uključujući programe obrazovanja manjina, vjeronaučne programe, programe resocijalizacije mladih i programe obrazovanja odraslih, ono se, usprkos preporukama Vijeća Europe i Europske komisije, još uvijek ne provodi sustavno od predškolskog odgoja do visokoškolskog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Trenutno postoji djelomična primjena u osnovnoj školi dok u srednjoj školi postoji predmet politika i gospodarstvo koji bi trebao biti sadržavati i teme vezane uz odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Novi okvirni kurikulum (NOK, 2008.-10.), koji je u izradi, otvara prostor za sustavno uključivanje građanskog odgoja i obrazovanja.

Poticanje uvođenja obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u veleučilišne i sveučilišne programe, kao i u programe stručnog usavršavanja, s posebnim naglaskom na nastavničke, edukacijsko-rehabilitacijske, pravne i druge fakultete koji pripremaju stručnjake za rad s djecom i mladima nije provedeno u 2009. godini. Ipak, Povjerenstvo za ljudska prava na svojoj je sjednici 18. siječnja 2010. godine donijelo zaključak da se kroz suradnju s Rektorskim zborom pri svakom Sveučilištu u Republici Hrvatskoj osnuje odjel za istraživanje o ljudskim pravima. Stoga je u narednom razdoblju potrebno nastaviti suradnju s Rektorskim zborom i sveučilištima u cilju potpune provedbe ove mjere.

Obrazovanje za ljudska prava u programima stručnog usavršavanja djelatnika u tijelima državne uprave odvija se u okviru rada Centra za stručno osposobljavanje i usavršavanje. Jedan od tečajeva koji Centar organizira je i tečaj „Ustavna zaštita ljudskih prava i građanskih sloboda“.

U svezi s uspostavom baze značajnih i pouzdanih podataka o praksi obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo, s obzirom da u školske programe nije sustavno uveden odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo i da ne postoje niti normativne pretpostavke za uvođenje sustavnog nadzora nad provođenjem takvoga odgoja i obrazovanja, Agencija za odgoj i obrazovanje prikuplja podatke o broju stručnih skupova i nastavnika uključenih u stručno usavršavanje za provođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, prema dostavljenom izvješću, sustavno potiče i odgovarajuće materijalno podupire provođenje sustavnih neovisnih znanstveno-istraživačkih projekata na području obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Do sada je Ministarstvo novčano pomoglo 8 istraživačkih projekata na sveučilištima u Zagrebu, Rijeci, Osijeku, Zadru i Dubrovniku.

IV. Uloga ljudskih prava u procesu pridruživanja i pristupnim pregovorima Republike Hrvatske s Europskom unijom

Dvije mjere unutar ovog područja Nacionalnog programa predviđene su za neprekidnu provedbu do kraja 2011., odnosno do okončanja pregovora. Prema dostavljenim izvješćima obje mjere su u fazi provedbe. Ciljevi unutar ovog područja odnose se na usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije na području zaštite ljudskih prava te na provedbu međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava.

Na području usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije na području zaštite ljudskih prava u poglavlju 23. „Pravosuđe i temeljna prava“, Ministarstvo pravosuđa nastavit će provoditi aktivnosti usklađivanja nacionalnog zakonodavstva, kao i s koordinativnim aktivnostima u cilju ispunjavanja predviđenih mjera iz nadležnosti drugih tijela državne uprave. Također, izmjenama i dopunama Kaznenog zakona provest će se potpuno usklađivanje s Okvirnom odlukom Vijeća 2008/913/PUP o suzbijanju određenih oblika i pojava rasizma i ksenofobije putem kaznenog zakonodavstva.

Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija je potaknulo pristupanje RH u članstvo Agencije Europske unije za temeljna prava, u svojstvu promatrača. Na sjednici održanoj 15. listopada 2009. godine, Vlada RH donijela je Odluku o prihvaćanju stajališta RH o sudjelovanju Hrvatske kao promatrača u radu i drugim aktivnostima Agencije Europske unije za temeljna prava, a nakon čega će doći do usvajanja Odluke Vijeća za stabilizaciju i pridruživanje između Europske unije i Hrvatske te potvrđivanja Odluke pred Hrvatskim saborom.

S ciljem provedbe međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava Pravosudna akademija samostalno i kroz različite programe, u suradnji s Uredom za ljudska prava i organizacijama civilnog društva provodi niz obrazovnih aktivnosti o primjeni međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava (Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Prekogranična suradnja u kaznenim stvarima i ljudska prava, europski antidiskriminacijski zakonodavni okvir).

Zaključak

Na temelju prethodno iznesenih podataka o provedbi pojedinih mjera i ostvarenju pojedinih ciljeva u prioritetnim područjima određenim Nacionalnim programom, može se zaključiti da je provedba Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine zadovoljavajuća: 89 % mjera je u provedbi dok se 13 % mjera ne provodi. Od ukupno 191 mjere predviđene za provedbu Nacionalnim programom zaštite i promicanja ljudskih prava u RH od 2008. do 2011. godine, njih 56 (29%) provedeno je u potpunosti, od čega su dvije kasnile s provedbom u odnosu na plan. 21 mjera (11%) provela se djelomično, od čega čak $\frac{3}{4}$ s kašnjenjem u odnosu na rok. 93 mjera (49%), čiji je krajnji rok 2011., ili se provode neprekidno, ili su u fazi provedbe, dok 21 mjera (11%), prema dostupnim izvještajima nije u provedbi.

Prije svega važno je istaknuti kako praćenje provedbe mjera Nacionalnog programa omogućava sustavno praćenje napredaka u ostvarivanju zaštite i promicanja ljudskih prava, ali i uočavanje nedostataka u cilju poboljšanja provedbe pojedinih mjera.

U skladu s dostavljenim podacima može se zaključiti kako je u određenim prioritetnim područjima ostvaren značajan napredak, dok je u neka druga područja potrebno uložiti dodatne napore i resurse, kako bi ostvarenje ljudskih prava u RH bilo na zadovoljavajućoj razini. Tako je primjerice, na područjima poput suzbijanja rasne i druge diskriminacije, zatočenih i nestalih osoba u Republici Hrvatskoj, zaštite žrtava/svjedoka, djece i mladih, osoba s invaliditetom, osoba starije životne dobi, ili trgovanja ljudima ostvaren značajan pomak u zaštiti i promicanju ljudskih prava dok je na područjima prava nacionalnih manjina, spolnih i rodničkih manjina, prava na pošteno suđenje, prava na sudjelovanje u odlukama koje se tiču okoliša, kao i obrazovanja za ljudska prava ostvaren pomak koji treba unapređivati u narednom periodu.

Kako je u izvješću naglašeno, na određenim područjima postignut je značajan pomak u zaštiti i promicanju ljudskih prava. Tako je na području suzbijanja rasne i druge diskriminacije donesen Zakon o suzbijanju diskriminacije i postavljen je institucionalni okvir za suzbijanje diskriminacije, a u suradnji s organizacijama civilnog društva provodi se obrazovanje sudionika važnih u provedbi postojećeg zakonodavstva. Sukladno tome, ojačane su snage i razina znanja sudionika koji su odgovorni za provedbu Zakona, potaknuto je umrežavanje i ojačana kultura partnerstva u provedbi antidiskriminacijskih mjera na nacionalnoj i lokalnoj razini te je povećana razina svijesti u općoj populaciji. U budućem razdoblju iznimno je važno nastaviti s obrazovanjem onih koji su zaduženi za provedbu zakona, nadograđivati statistički sustav praćenja diskriminacije te sustavno raditi na povećanju svijesti o neprihvatljivosti diskriminatornog ponašanja.

Na području zaštite žrtava/svjedoka postignut je značajan pomak u posljednje dvije godine: osnovano je Povjerenstvo za praćenje i unapređenje sustava podrške žrtvama i svjedocima. Prema Zakonu o sudovima županijski sudovi provode i pružaju podršku svjedocima i žrtvama na sudu dok se specijalizirani Uredi za podršku žrtvama i svjedocima nalaze se na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu, Županijskom sudu u Zagrebu, Županijskom sudu u Osijeku, Županijskom sudu u Vukovaru te Županijskom sudu u Zadru. U budućem razdoblju važno je nastaviti s jačanjem ovih Ureda i nastaviti s obrazovanjem stručnih osoba koje svakodnevno dolaze u dodir sa žrtvama.

Vezano uz osobe s invaliditetom, mjere predviđene Nacionalnim programom sustavno se provode. Izazovi u nastavku provedbe Nacionalnog programa vezani su primarno uz pitanje procesa deinstitutionalizacije. Nadalje, iako je normativni okvir koji određuje pitanje pristupačnosti osobama s invaliditetom uspostavljen, u narednom razdoblju bit će važno osigurati fizičku pristupačnost osobama s invaliditetom svim javnim ustanovama.

Programi namijenjeni osobama starije životne dobi redovito se provode. Važno je istaknuti kako je važnost ovih programa posebno vidljiva na područjima posebne državne skrbi gdje je udio starijeg stanovništva velik i gdje često nije osigurana dostupnost različitih usluga. Također, ove programe treba gledati i kroz prizmu mogućnosti zapošljavanja inače teško zapošljivih skupina poput žena starije životne dobi.

Trgovanje ljudima predstavlja područje u kojem se kvalitetnom suradnjom s organizacijama civilnog društva osigurava podrška u zaštiti žrtvama trgovanja ljudima.

Također, treba imati na umu kako je trenutna financijska situacija u Republici Hrvatskoj utjecala je na provedbu Nacionalnog programa, usporavajući ili dovodeći u pitanje provedbu pojedinih mjera.

Iz dostavljenih podataka nadležnih tijela javne vlasti vidljivo je kako je za provedbu mjera Nacionalnog programa u 2008. godini utrošeno 63.062.950,11 kn te 422.051.102,13 kn za 2009. godinu. Tom iznosu treba nadodati i redovna proračunska sredstva koja su se namjenski trošila u ovu svrhu. Ipak, treba imati na umu kako je Izvješća o napretku u provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine u 2008. godini uključivalo podatke isključivo o mjerama čiji rok provedbe je bio 2008. godina, dok se financijski podaci za 2009. godinu odnose na provedbu mjera čiji rok provedbe je 2009. godina i čiji rok provedbe je kontinuiranog karakter (2008. – 2011.).